

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FAKULTA ZEMĚDĚLSKÁ

Studijní program: B4106 Zemědělská specializace

Studijní obor: Pozemkové úpravy a převody nemovitostí

Katedra: Katedra krajinného managementu

Vedoucí katedry: doc. Ing. Pavel Ondr CSc.

Bakalářská práce

Vývoj pozemkových úprav ve světě

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jana Moravcová, Ph.D.

Autor bakalářské práce: Miroslav Filip

České Budějovice 2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Miroslav FILIP**
Osobní číslo: **Z13017**
Studijní program: **B4106 Zemědělská specializace**
Studijní obor: **Pozemkové úpravy a převody nemovitostí**
Název tématu: **Vývoj pozemkových úprav ve světě**
Zadávací katedra: **Katedra krajinného managementu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Zhodnocení počátků pozemkových úprav ve světě.
Vývoj pozemkových úprav před druhou světovou válkou.
Vývoj pozemkových úprav v severní Americe.
Vývoj pozemkových úprav v Asii.
Vývoj pozemkových úprav na Africkém kontinentu.
Porovnání pozemkových úprav ve světovém měřítku s Evropskými trendy.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **30 stran textu**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

DOLEŽAL, P., PAVLÍK, M., STRÍTECKÝ, L., DUMBROVSKÝ, M.,
MARTĚNEK, J. 2010. Metodický návod k provádění pozemkových úprav.
Praha: Ministerstvo zemědělství - Ústřední pozemkový úřad. 173 s. .
LAMBIN, E.F., GEIST, H.J. 2006. Land-Use and Land-Cover Change. Berlin:
Springer. 176 s. ISBN 978-3-540-32201-6. .
SKLENIČKA, P. 2003. Základy krajinného plánování. Praha: Naděžda
Skleničková. 321 s. ISBN 80-903206-1-9. .
Časopisy Landscape and Urban Planning, Land Use Policy, Landcape Ecology,
Urbanismus, Pozemkové úpravy.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Jana MORAVCOVÁ, Ph.D.**
Katedra krajinného managementu

Datum zadání bakalářské práce: **26. února 2015**
Termín odevzdání bakalářské práce: **15. dubna 2016**

prof. Ing. Miloslav Šoch, CSc., dr. h. c.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studenti Ad. 10

L.S.

doc. Ing. Pavel Ondr, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 30. března 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to- v nezkrácené podobě- v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 15. 4. 2016

.....

Miroslav Filip

Poděkování

Touto cestou bych chtěl poděkovat vedoucí práce Ing. **Janě Moravcové**, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a cenné rady při psaní bakalářské práce. Poděkování patří i mé rodině, která mi byla oporou během mého studia.

Abstrakt:

Cílem této bakalářské práce je zpracování literární rešerše, která popisuje vývoj pozemkových úprav.

Bakalářská práce nejprve zahrnuje stručnou historii pozemkových úprav na našem území. Seznamuje s nejrůznějšími procesy a formami pozemkových úprav v periodické posloupnosti od úplných začátků až po 20. století.

V druhé části této bakalářské práce se zabývám vývojem pozemkových úprav z pohledu celosvětového měřítka. Z kontinentů jako jsou Evropa, Asie, Afrika a Amerika byly vybrány určité země, které byly následně popsány právě z hlediska problematiky pozemkových úprav.

Klíčová slova: pozemkové úpravy, pozemkové reformy, historický vývoj, fragmentace, Česká republika, Evropa

Abstract:

The theme of the thesis is focused on the elaboration of literature review, what describes the development of land consolidation.

Firstly, the thesis begins with brief history of land consolidation within The Czech Republic. It presents different forms and processes of land consolidation in a periodic sequence from the early beginning until the 20th century.

The second part of this thesis deals with the development of land consolidation from the perspective of global scale. Of the continents, such as Europe, Asia, Africa and America were selected the certain countries that were described in detail from the perspective of land consolidation.

Keywords: land consolidation, land reform, historical development, fragmentation, The Czech Republic, Europe

Obsah

1. Úvod	8
2. Definice pozemkových úprav	9
3. Význam pozemkových úprav	11
4. Počátky pozemkových úprav v celosvětovém měřítku	12
5. Historický vývoj pozemkových úprav Českých zemí	14
5.1 Období do 18. století	14
5.2 Období do 19. století	17
5.3 Období do konce 1. světové války	18
5.4 Období po 1. světové válce	21
5.5 Období po roce 1945	21
5.6 Období po roce 1989	24
6. Pozemkové úpravy v Evropě.....	25
6.1 Země západní Evropy	26
6.2 Země jižní Evropy.....	30
6.3 Země střední Evropy	33
6.4 Země severní Evropy	38
6.5 Země východní Evropy	40
7. Pozemkové úpravy na Americkém kontinentu	42
8. Pozemkové úpravy Asie.....	47
9. Pozemkové úpravy na Africkém kontinentu	56
10. Závěr	60
Použitá literatura	63

1. Úvod

Vzhled krajiny na našem území je do určité míry ovlivněn člověkem. Ten ji po dlouhá staletí formoval svou přítomností, využíváním a svými zásahy do krajiny.

Vývoj krajiny s sebou nesl i rozsáhlé majetkové změny, které krajinu též přetvářely. Mnoho majetkových změn vedlo k rozdrobenosti a neúplné přehlednosti na zde se vyskytujících pozemcích.

Pozemkové úpravy svými nástroji tyto nedostatky odstraňují a ve veřejném zájmu prostorově a funkčně uspořádávají pozemky, které se scelují, nebo naopak účelně rozdělují tak, aby bylo zabezpečeno jejich efektivní využívání, přehledné rozmístění a dobrá přístupnost, popř. aby se vyrovnal průběh jejich hranic v terénu.

Pozemkovými úpravami se vytvářejí podmínky k racionálnímu hospodaření s půdou, k ochraně a zúrodnění půdního fondu, ke zvelebení krajiny, ke zvýšení její ekologické stability, k naplňování územně plánovacích záměrů v rozvoji urbanizace širokého území při zodpovědném přístupu ke krajině, k rozvoji infrastruktury venkova a k podpoře významných státních i soukromých investic, zejména v rozvoji dopravní sítě a rozsáhlé investiční výstavby.

Realizace pozemkových úprav úzce souvisí i s naplňováním programu obnovy venkova, který účinně motivuje obyvatele venkova k tomu, aby se nejen prostřednictvím samosprávy venkovských obcí, ale i vlastními silami snažili o harmonický rozvoj plnohodnotného životního prostředí, udržování přírodních a kulturních hodnot venkovské krajiny a o rozvoj ekologického hospodaření. Neopominutelná je i související realizace tvorby krajinných programů, jako např. úprava vodohospodářských poměrů, obnova toků a nádrží, budování protierozní a protipovodňové ochrany území, systémů ekologické stability, biocenter a biokoridorů, obnova remízků nezbytných pro život drobné zvěře, zajištění lepší prostupnosti území vhodně zvolenou sítí polních cest a v neposlední míře dosažení estetické kvality krajiny za účelem zvýšení rekreačního efektu.

Cílem této bakalářské práce je charakterizovat a následně popsat vývoj pozemkových úprav od dob kolonizace našeho území přes Raabizaci, scelování, poválečné období až po 20. století. Následně bude tato problematika popsána z hlediska celosvětového.

2. Definice pozemkových úprav

Definice pozemkových úprav je v České republice obsažena v § 2 zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů. Definice stanovuje: „Pozemkovými úpravami se ve veřejném zájmu prostorově a funkčně uspořádávají pozemky, scelují se nebo dělí a zabezpečuje se jimi přístupnost a využití pozemků a vyrovnání jejich hranic tak, aby se vytvořily podmínky pro racionální hospodaření vlastníků půdy. V těchto souvislostech se k nim uspořádávají vlastnická práva a s nimi související věcná břemena. Současně se s jejich pomocí zajišťují podmínky pro zlepšení životního prostředí, ochranu a zúrodnění půdního fondu, vodní hospodářství a zvýšení ekologické stability krajiny. Výsledky pozemkových úprav slouží pro obnovu katastrálního operátu a jako nezbytný podklad pro územní plánování“ (Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, § 2).

Pozemkové úpravy jsou změny v uspořádání pozemků v určitém území provedené za účelem vytvoření půdně ucelených hospodářských jednotek podle potřeb jednotlivých vlastníků půdy s jejich souhlasem a podle celospolečenských požadavků na tvorbu krajiny, životního prostředí a investiční výstavby (BAREŠOVÁ, 1991).

Pozemkové úpravy jsou institut, který současně řeší obecné, soukromé a veřejné zájmy, dále také veškeré zájmy a povinnosti státu a osob k pozemkům. Pozemkové úpravy jsou prováděny ve veřejném zájmu a dotýkají se soukromého majetku, který je zároveň univerzálním vlastnictvím, což vyžaduje zachování rovnováhy mezi právy vlastníků a celospolečenskými potřebami při vysokém stupni participace všech zúčastněných osob. Pozemkové úpravy jsou hlavně uvědomělou a cílevědomou činností skupiny odborníků, státních úředníků a zvolených zástupců vlastníků (VÁCHAL a kol., 2011).

Pozemkové úpravy (PÚ) pomocí projektů scelují nebo dělí pozemky a vyrovnávají jejich hranice, příp. uspořádávají vlastnická práva k pozemkům

a s nimi související věcná břemena. Současně vytváří podmínky k ochraně půdního fondu a k ekologickému zvelebení krajiny (HÁNEK a kol., 2007).

Pozemkové úpravy, neboli „projekty krajinného inženýrství“, jsou formou krajinného plánování, která zabezpečuje racionální využívání a ochranu krajiny prostřednictvím právních, organizačních a biotechnických opatření (SKLENIČKA, 2003).

JINMING (2015) ve své práci uvádí, že pozemkové úpravy v Číně jsou definovány jako proces, ve kterém jsou pozemky členěny tak, aby vytvářely uspořádané a souvislé oblasti, kde nejsou pozemky efektivně využívány či jsou zneužívány. Dále se pracuje s pozemky poškozenými produkcí nebo přírodními katastrofami.

VLASÁK a BARTOŠKOVÁ (2007) uvádí, že pozemkové úpravy jsou cestou, jak zkvalitnit vztahy, které zatím nejsou ve stávajících datech katastru nemovitostí. Poté se stávají odrazovým můstkem pro všechny další rozvoj obce, vlastníků a zemědělců. Je usnadněn rozvoj trhu s nemovitostmi, pronájem pozemků, vykupování pro rozsáhlé dopravní a jiné investiční akce. Obnovená evidence pozemků je podkladem pro budování nejrůznějších informačních systémů pro obce, pro úřady státní správy (finanční úřad, katastrální úřad, ochrana ZPF, životní prostředí a další) i pro subjekty v podnikatelské sféře. Obce a zemědělci mohou žádat o dotace z fondů Evropské unie i z národních zdrojů.

Pozemkové úpravy tvoří komplex opatření ke zlepšení výrobních, provozních a organizačních poměrů a ekologických podmínek v řešeném území. Do pozemkových úprav (mají širší význam) počítáme všechny starší druhy pozemkových úprav, např. segregace, komasace, ale i parcelace, technickohospodářské úpravy pozemků apod. (JONÁŠ a kol., 1990).

3. Význam pozemkových úprav

Pozemkovými úpravami se uspořádávají vlastnická práva k pozemkům, pozemky se jimi scelují nebo dělí. Také se zabezpečuje jejich přístupnost a vyrovnaní jejich hranic, současně se jimi vytvářejí podmínky k ochraně a zúrodnění půdního fondu, zvelebení krajinného prostředí a zvýšení ekologické stability krajiny (BAREŠOVÁ, 1991).

PAŠAKARNIS a MALIENE (2010) ve své práci uvádí, že pozemkové úpravy na území Evropy mohou být popsány jako plánované přestavení pozemků s cílem vytvořit větší a racionálnější držení a užívání země. Jiné cíle mohou být připojeny k procesu konsolidace, jako je zlepšení infrastruktury a provádění vývojové a environmentální politiky.

Pozemkové úpravy jsou souhrnem mnoha činností, jejichž cílem je zlepšit podmínky pro zemědělské hospodaření, pozemky zpřístupnit, zmírnit projevy větrné a vodní eroze, napomoci vhodnému hydrologickému režimu v krajině, zlepšit ekologickou stabilitu krajiny a zachovat či obnovit krajinný ráz. V minulosti se používal pojem scelování, což je historický název pro dnešní pozemkové úpravy (VLASÁK a BARTOŠKOVÁ, 2007).

Základní podmínkou úspěšně provozovaného zemědělství je správné využívání zemědělského půdního fondu. Hlavním aspektem je správné rozmístění kultur a vhodného uspořádání pozemků po stránce organizace výroby a zúrodnování půdy při současné ochraně zemědělsky využívané krajiny a zlepšování životního prostředí venkova. Prostředkem k dosažení tohoto cíle jsou pozemkové úpravy, které jsou souborem různých hospodářsko-technických zásahů a opatření, odstraňujících nedostatky a závady ve stavu a užívání půdy, v zájmu zvýšení intenzity zemědělské výroby a produktivity zemědělské práce při nižších výrobních nákladech (JŮVA a kol., 1978).

SKLENIČKA (2003) uvádí 2 hlavní cíle pozemkových úprav, a to:

- 1) Vytvoření územních (prostorových) předpokladů pro zpřístupnění, racionální využívání a ochranu zemědělského půdního fondu. To vše cestou úpravy (směny) vlastnických vztahů k jednotlivým pozemkům. Pokud se tedy na tomto místě hovoří o scelování pozemků, nemyslí se tím další vytváření rozsáhlých bloků, ale scelování ve smyslu vlastnickém, kdy např. vlastník na počátku

disponuje několika pozemky rozptýlenými po celém katastru, z nichž některé navíc nejsou přístupné, zatímco po provedení pozemkových úprav jsou mu tyto pozemky v adekvátní výměře, kvalitě (bonitě) a lokalitě vydány v jednom či několika dobře přístupných pozemcích.

- 2) Ochrana a obnova krajiny a přírodních zdrojů.

4. Počátky pozemkových úprav v celosvětovém měřítku

Zemědělství, jehož počátky sahají do období neolitu, bylo výrazným zásahem do vývoje přírody a znamenalo zásadní přelom ve vztahu mezi přírodou a lidskou společností. Zemědělec svou činností začal přírodu měnit a využívat ke svým vyživovacím potřebám. Obdělával půdu vhodnou pro zemědělskou výrobu, rozšiřoval ji pálením a mýcením lesů, zakládal pole a pastviny jako umělá stanoviště zemědělské výroby, převáděl půdní fond do nových užívacích forem, a to v závislosti na formách společenského řádu, na stupni soudobé civilizace a kultury a na vývoji zemědělských soustav (JONÁŠ a kol., 1990).

Podle MARŠÍKOVÉ a MARŠÍKA (2007) pozemkové úpravy bývají v každé době a v každé zemi odrazem hospodářských, politických, ekonomických a právních poměrů a nástrojem praktického uskutečňování zemědělské politiky. Historické zmínky můžeme nalézt již v pramenech starověkého Egypta či Babylonu, avšak jednotné uspořádání jednotlivých pozemků a technické údaje známe až ze starověkého Říma.

Císař Říše římské Augustus (Gaius Octavius, 63 př. n. l. – 14 n. l.) roku 27 př. n. l. zařadil zeměměřiče do schématu státní správy. Měřením zemědělských pozemků, cest a sídel se zabývali tzv. „agrimensores“, původ názvu pochází z „ager“, neboli pole. Tento termín současně značil, a v současnosti např. v Jižní Americe stále značí zeměměřiče bez dalšího rozlišení. Vytyčování pozemkových hranic se dále věnovali „finitores“ (fines – hranice). Při rozdělování nově kolonizovaných zemědělských pozemků byl základní jednotkou actus, čtverec o straně 12 stop. O vytyčení byla (často) pořízena dokumentace, jeden ze dvou originálů byl předán do archivu do Říma (BURIAN, 2011).

HONS a ŠIMÁK (1959) uvádí, že díky dochovaným plánům pozemků s podrobně zaznamenanými rozměry, včetně plánů pozemků s doklady o vyměřování

pozemků a plánů počítání výměr polí či zbytků plánů staveb, měst i řek, můžeme tvrdit, že obor zeměměřičství má svou historii obsaženou i ve starověké Mezopotámii. Konkrétně - mezi jednu z nejstarších dochovaných památek se řadí polohopisná mapa zakreslující řeku Eufrat.

Všechny tyto plánky byly vyhotovovány na uhnětených tabulkách, které byly poté sušeny na slunci a následně vypalovány v pecích. To prospělo k jejich dochování až do dnešních dnů (AUGUSTA a HONZÁK, 1989).

Díky dochovaným právním, historickým pramenům, obsahujícím rozsáhlé a technické uspořádání půdy pro zemědělské účely a s nimi spojené práce, zahrnující svědomité propracování právních a technických norem půdního fondu, způsoby vytyčování, tvary jednotlivých pozemků, které pochází až ze starověkého Říma, je lze označit jako pozemkové úpravy v pravém slova smyslu (NĚMČENKO, 1967).

V různých etapách vývoje společnosti se tedy měnila úroveň hospodářského využívání zemědělské půdy. Požadavky na využívání půdy a úroveň pozemkových úprav se navzájem ovlivňovaly, byly a jsou formou, metodami a rozsahem úměrné stupni vývoje a potřeb společnosti (HODAČ, 1976).

Historie pozemkových úprav je velmi bohatá jak ve světě, tak i na území České republiky. Pozemkové úpravy vždy souvisely se způsobem života na venkově a s technologií zemědělského hospodaření. Každá změna vyvolávala novou etapu pozemkových úprav. Změny byly dány novými technologiemi zemědělské výroby, změnou v uspořádání vlastnických a nájemních práv, v zajišťování pracovní síly na pozemcích změnou ve způsobu výběru daně z pozemků. Jejich provádění bylo také ovlivněno, v té době aktuálními politickými a společenskými názory (VLASÁK a BARTOŠKOVÁ, 2009).

5. Historický vývoj pozemkových úprav Českých zemí

Pozemkové úpravy v jednotlivých obdobích je nutno hodnotit z hlediska způsobu rozdělování, vyměřování a evidence nového stavu držby a užívání zemědělských pozemků v závislosti na stavu výrobních vztahů, úrovni výrobních sil, úrovni technického rozvoje a na stavu místních přírodních a ekonomických podmínek. Charakteristiku období vývoje pozemkových úprav dokresluje stav evidence pozemkové držby (vlastnictví a užívání) a příslušné předpisy (HODAČ, 1976).

5.1 Období do 18. století

Přestože pozemkové úpravy nesahají v historii Českých zemí až tak daleko, můžeme říci, že i tak mají na našem území svou tradici. Za první náznaky, kdy byla projevena snaha o stanovení pozemkové držby, můžeme považovat podněty plánovaně zakládaných zemědělských sídlišť, které se datují k počátku osidlování a kolonizace od samotného vzniku našeho státu (NĚMČENKO, 1967).

Kronikář Kosmas píše ve své Kronice o Čechách na začátku období: ... povrch této země tenkrát zajímaly širé lesní pustiny ..., tj. dominujícím prvkem byl les. Především v pohraničních horách byl starý prales. Jeho mýcení bylo zakázáno dokonce i v daleko pozdějších letech. Kosmova kronika se také zmiňuje o krajinách „polních“. Avšak rozsah půdy pro zemědělské účely byl velmi malý. Mimoto bylo dost rozsáhlých inundačních území (TOMAN, 1995).

Postupem času docházelo k rozvoji zemědělství a také k celkovému pozvednutí úrovně hospodaření. Vyskytovaly se zde nové dokonalejší druhy nářadí, více se využívala zvířata, zejména tedy k užití v tahu. Také se rozšířil výběr pěstovaných plodin, což bylo doprovázeno zvětšováním rozlohy zemědělských pozemků. To vše způsobilo přemísťování zemědělské výroby z nížin do oblastí středních i vyšších poloh. Toto přemísťování si neslo za následek ustupování lesů a luk, na jejichž místě vznikala nová orná půda (JONÁŠ a kol., 1990).

BURIAN (2011) ve své práci uvádí, že na našem území, jehož vývoj, byl ve středověku významně ovlivněn římskou kulturou, dochází v 11. - 12. století k tzv. vnitřní kolonizaci. Vzhledem k růstu domácí populace dochází k mýcení

a vypalování lesů, upravování pastvin atd. Tato vnitřní kolonizace, která byla vynucena růstem populace a zájmem feudálů zakládat nové poddanské vesnice, trvala asi do konce 12. století, kdy došlo k vyčerpání domácí pracovní síly poddaných.

MOLNÁROVÁ (2008) uvádí, že plocha obhospodařované půdy se na úkor lesa radikálně zvyšovala, formovaly se vesnice a měnily se plůžiny. Plůžiny představovaly všechny pozemky patřící k vesnici, které byly využívány k zemědělským aktivitám. Vše bylo mnohem více organizované, lidé se chopili relativní „divočiny“ a následně si jí přizpůsobili vlastním potřebám.

Vnitřní kolonizace u nás probíhala až do 12. století, kolonizace se děla na úkor vnitrozemských lesů a pastvin. S růstem domácí populace a zájmu feudálů, již dosud existující půdní fond nestačil. Vznikala potřeba jeho rozšíření, ale domácí pracovní síly poddaných již nestačily. Feudálové, kteří půdu vlastnili, mohli pokračovat v jejím rozšiřování jen s využitím cizí pracovní síly (TOMAN, 2006).

MOLNÁROVÁ (2008) uvádí, že vnitřní kolonizace byla provedena místními českými obyvateli a proběhla v takzvaných starých sídelních areálech, v nížinách, kde od dob neolitu, nebyla místa narušována. Během této fáze se osídlení v této oblasti stalo hustší a osadníci zabírali méně výhodné pozice na okrajích oblasti. V této době nebyly kopce země doposud systematicky kolonizovány, s řídkými výjimkami enkláv kolem klášterů, městských okresů a dlouhých obchodních cest.

Od 12. století do počátku 14. století zde docházelo k vnější kolonizaci. Do této kolonizace rozhodujícím způsobem zasáhli kolonisté z Německa, kteří převážně směřovali do pohraničních i vnitrozemských hvozdů. Ve starém středoevropském sídelním území se podle odhadů do 14. století počet obyvatel až ztrojnásobil (LÖW a MÍCHAL, 2013).

Mimo německých obyvatel sem přicházeli i osadníci z jiných přelidněných oblastí Evropy. Těchto přesunů se zúčastnili taktéž osadníci Nizozemí. Příchod těchto nových obyvatel na území Českých zemí s sebou přinesl nové zkušenosti a metody v oblasti zemědělství (NĚMČENKO, 1967). V relativním klidu a příznivých sociálních podmínkách od konce 13. století a ve 14. století se počet obyvatel střední Evropy začal rozrůstat a společenství, do té doby do značné míry izolované, si začalo vyměňovat lidi, myšlenky a technologie, které přispěly k zásadní

přestavbě starých osídlených oblastí a kolonizování horských zemí (MOLNÁROVÁ, 2008).

Kolonizátoři zde taktéž zavedli právo, které jim zaručovalo dědičnost v ohledu držby nově získané půdy. Právo také obsahovalo možnost volného prodeje za podmínky souhlasu vrchnosti a dále také dávky odváděné vrchnosti (NĚMČENKO, 1967). Dávky představovaly tzv. svobodný nájem, jehož výše byla stanovena podle počtu lánů nebo dílců.

VLASÁK a BARTOŠKOVÁ (2007) ve své práci uvádí, že toto právo nabývalo platnost písemnou formou. Tzv. německé nebo zákupní právo znamenalo dědičný a nevypověditelný nájem pozemků. V této době bylo založeno mnoho vesnic, které přetrvaly až do dnešních dob. Tuto činnost prováděli tzv. lokátoři, kteří od místního majitele pozemků (feudála) dostali půdu, kterou museli v určité době splatit. Museli si najít dostatek zájemců o tuto půdu a v závislosti na terénních poměrech, vlastnostech půdy a hydrografické síti zvolit umístění stavby, polí, pastvin a lesních pozemků. Museli tedy zvolit některý typ normované vsi, jinými slovy plužinu, čili způsob uspořádání zástavby a navazujících pozemků. Tehdejší činnost lokátorů při zakládání nových vesnic byla prvním velkým budováním a přetvářením krajiny (je možné říci, že slovo budování zde mělo ještě pozitivní význam na rozdíl od tzv. socialistického budování ve druhé polovině 20. století). Lokátoři byli první krajinní inženýři.

Během vnější kolonizace zažívala Česká země období největšího rozmachu. Jeden z hlavních výsledků kolonizace byl vznik měst, která se tu dříve nevyskytovala. Města vznikala úplně nová nebo z trhových osad u knížecích hradů, nebo města spojována s těžbou. Z hlediska pozemkových úprav se jednalo o nejvýznamnější období. Ke konci 14. století zde byl již dostatek pracovní síly, a tak feudálové přestali mít zájem o další nové kolonisty.

Podle VLASÁKA a BARTOŠKOVÉ (2007) ve století 15. až 17. nastává etapa útlumu prací spojených s pozemkovými úpravami.

5.2 Období do 19. století

V 18. století dochází na území Českých zemí k obnovení prací spjatých s pozemkovými úpravami. Začalo se s modernějšími postupy při sepisování půdy poddaných i půdy panské. V Čechách byla zakládána tzv. Raabova soustava, podle autora návrhu F. A. Raaba (dnešními slovy vlastně privatizace církevních, státních a šlechtických velkostatků – panství).

Zájem o úpravu rozdrobených pozemků „30ti letou válkou“, která probíhala od roku 1618 až do roku 1648, se projevil v Evropě prakticky až v 18. století. Zájem byl provázen snahami o vědecké řešení tohoto problému. V Českých zemích, které patřily do tehdejšího Rakouska-Uherska, se realizovaly první snahy o pozemkové úpravy při aboliční pozemkové reformě, a to v letech 1775-1785 jako takzvaná Raabizace (JONÁŠ a kol., 1990).

MARŠÍKOVÁ a MARŠÍK (2006) uvádí, že Raabizace byla v této době nejvýznamnějším návrhem na pozemkové reformy. Autorem návrhu byl František Antonín Raab z Korutanska, po něm byla i reforma pojmenována. Raab podal v roce 1775 návrh na odstranění roboty a dělení půdy velkostatků. Tento návrh císařovna Marie Terezie přijala a pozemkové úpravy podle Raabova návrhu u nás prováděné se nazývají raabizace.

Rabova reforma byla v 18. století provedena hlavně na panstvích komorních, královských měst, na zrušených bývalých velkostatech jezuitských, některých církevních a konečně na několika soukromých velkostatech. Jejich půda byla rozdělena na menší selské usedlosti a poddaným pronajímána s úmyslem, aby neefektivní výrobu velkostatků nahradila výhodnější malovýroba s dědickým pachtem, která hlavně majiteli velkostatku zajistila stálé příjmy renty (HODAČ, 1976).

Podstatou Raabizace bylo dělení půdního fondu velkostatků a jeho přidělování drobným uchazečům, přičemž robota se převáděla na stálé každoroční platby peněžní nebo naturální. Raabizace byla promyšlená pozemková reforma, která byla administrativně, organizačně i technicky dobře připravena (RYBÁRSKY a kol., 1991).

V Čechách bylo rozparcelováno 148 panství a na Moravě 69. Moderní historie pozemkových úprav začíná v polovině 19. století (VLASÁK a BARTOŠKOVÁ, 2007).

Při Raabově reformě byl hospodářskou jednotkou stanoven převážně příděl 30-40 měřic, tj. 5,7-7,7 ha, výjimečně podle přírodních podmínek až 60 měřic, tj. až 11,5 ha. Byla tedy dodržována zásada malých výměr pro jednotlivé přídělce.

Tvar tvořených pozemků byl již od počátku pravidelný. Podle typu plůžiny různé délky, ale s výjimkou lesní návěsní vsi (14. století) nebo okrouhlice (z období kolonizace ve 13. - 15. století) vždy po celé délce stejně široký. Při Raabově reformě byl tvar ve většině případů obdélníkový, hranice pozemků téměř výhradně rovnoběžné (HODAČ, 1976).

Po stránce národohospodářské, bylo cílem této reformy odstranění velkostatkářské výroby a vytvoření tak menších selských usedlostí. Současně byly vyhotovovány mapy, uskutečňovala se číslování parcel, byly bonitovány a klasifikovány pozemky. Tyto práce byly nakonec zakončené písemným operátem, který byl v této době založen.

ŠVEHLA a VAŇOUS (1995) uvádí, že raabizační práce řídily úřední orgány, které dodržovaly právní, hospodářské a technické instrukce.

Na území Čech bylo raabizováno 147 panství, na Moravě 69 a bylo při tom založeno 128 nových vsí (MARŠÍKOVÁ a MARŠÍK, 2006). Raabizace byla však už v roce 1785 pozastavena a v roce 1821 byla zejména abolice (zrušení roboty) zakázána. To si vynutili na císaři zejména světští feudálové.

5.3 Období do konce 1. světové války

Jak uvádí ve své práci VLASÁK a BARTOŠKOVÁ (2007): „V polovině 19. století začíná moderní historie pozemkových úprav.“ Syn Marie Terezie, Josef II. zavedl možnost kupování půdy, nebo se stěhovat prostřednictvím změny pronajímatele. V té době byla držba pozemků velmi roztříštěná. Někdy na jednu osobu připadlo až 5 menších pozemků. Rozdrobená držba a možnost efektivního řízení daňové politiky byly podnětem, proč nechal Josef II. vypracovat stabilní katastr nemovitostí celého Rakouska-Uherska.

Stabilní katastr se stal základním kamenem pro vyhotovování dnešních map. Dále došlo k založení pozemkových knih, kterým předcházely pozemkové desky. V pozemkových knihách byla zapsána práva k nemovitostem (VÁCHAL a kol., 2011).

Po zrušení poddanství a roboty, které proběhlo v roce 1848, začali být rolníci zatíženi nařízenými poplatky. Tyto poplatky byly náhradou za zrušení roboty. Poddaní se nyní stali vlastníky pozemků, na kterých začali samovolně hospodařit. Pozemky, kde nebyla dříve provedena Raabizace, se vyznačovaly velkou roztržitostí a také nevhodnými tvary, ke kterým nebyla možná přístupnost z cest kvůli dědičnému dělení pozemků.

Již ve druhé polovině 19. století se začaly projevovat snahy o nápravu následků drobení zemědělské držby. Výsledkem těchto snah bylo pozdější přijetí několika zákonů:

- zákon č. 92/1883 Ř. z. (Říšského zákoníku) o scelování pozemků,
- zákon č. 93/1883 Ř. z., o společné dělbě pozemků,
- zákon č. 94/1883 Ř. z., o zaokrouhlování hranic lesních (BUMBA, 2007).

První scelování bylo uskutečněno na Moravě. Právě tam se nejvíce projevovala neuspořádaná držba. V roce 1857 došlo k prvnímu takzvanému dobrovolnému scelení pozemků, neboli komasaci, a to v obci Záhlinice u Holešova zásluhou pokrokového rolníka, poslance a pozdějšího starosty Františka Skopalíka (NĚMEČEK, 1975).

Scelování proběhlo ve dvou fázích. Nejprve byly v letech 1856-1858 sceleny polnosti (orná půda) a poté v roce 1860 i louky a pastviny. Velmi potřebným a vhodným podkladem pro přípravné a projekční práce byl právě dokončený operát rakouského stabilního katastru pro obec Záhlinice (katastrální mapa z roku 1830, písemný operát z roku 1853). Scelování se účastnilo 32 vlastníků, všichni s návrhem souhlasili. Nové pozemky byly přidělovány losem. Výsledný projekt byl poslán k posouzení ministerstvu vnitra ve Vídni a tím i schválen (mimo jiné i osvobozen od převodních poplatků). Při scelování bylo uplatněno peněžité vyrovnání rozdílů mezi původními a navrhovanými pozemky, všechny navrhované pozemky byly přístupné z veřejných cest, čili byly odstraněny všechny služebnosti cestní i vázanosti obúrové (VLASÁK a BARTOŠOVÁ, 2007).

V roce 1884 byl přijat zemský zákon pro Moravu a v roce 1888 pro Slezsko. V Čechách byla situace odlišná, neboť nebyl schválen potřebný zemský zákon, a proto se scelování na základě dobrovolnosti uskutečnilo v době od r. 1890 do r. 1940 jen na území dvou obcí. Teprve na začátku druhé světové války, a to vládním nařízením č. 171/1940 Sb., o scelování hospodářských pozemků a jiných úpravách pozemkové držby, ve znění vládního nařízení č. 208/1943 Sb., byla na území celého bývalého Protektorátu Čech a Moravy rozšířena platnost existujících komasačních moravských zemských zákonů. Toto vládní nařízení bylo v roce 1948 nahrazeno zákonem č. 47/1948 Sb., o některých technicko-hospodářských úpravách pozemků (zákon scelovací). Ten byl později zrušen vládním nařízením č. 47/1955 Sb., o opatření v oboru hospodářsko-technických úprav pozemků. S těmito hlavními předpisy byla vydána celá řada souvisejících předpisů. Scelovací řízení bylo dokončeno vypracováním nové nebo obnovené katastrální mapy, přesným zaměřením a označením nových parcel, výpočtem jejich výměr a zaknihováním v pozemkových knihách (DUMBROVSKÝ a kol., 2010).

Scelovací operát byl většinou dokonalým technickým dílem operujícího technika a scelujícího místního komisaře. Scelené pozemky měly přínos v podobě nového provozu zemědělských podniků a vlastnických nákladů na tento provoz. Podrobný rozbor však ukazuje, že míra přínosu scelení byla přímo úměrná velikosti hospodářství. Účastník s 50 i více ha, tj. sedlák, měl značný zisk, jestliže místo původních 100 i více parcel získal v novém uspořádání malý počet velkých pozemků. To umožnilo nasazení a využití mechanizačních prostředků a do značné míry relativní zavedení velkovýrobních forem hospodaření. Účastník s 5 ha získal opět jen scelených 5 ha, sice v menším počtu parcel a výhodnějšího tvaru. Účastník s jedním pozemkem o výměře 1 ha získal opět jeden pozemek o výměře 1 ha. Drobní zemědělci s malou výměrou mohli získat pouze mírné přiblížení svých náhradních pozemků.

5.4 Období po 1. světové válce

Po konci 1. světové války, který se datuje roku 1918, došlo k rozpadu Rakouska-Uherska a státy jej tvořící se osamostatnily. Jak uvádí VÁCHAL a kol. (2011): „jedním z osamostatněných států byla i Československá republika, ve které byla pozemková úprava provedena díky zaboru velkého pozemkového majetku.

Po 1. světové válce, patřila jedna třetina veškeré půdy velkostatkům, které vlastnila především šlechta. Ačkoliv českoslovenští rolníci představovali 68% všech vlastníků půdy, obhospodařovali pouze 7% půdy. Kladli si požadavky na změnu tohoto nepoměru a též venkovští obyvatelé cítili nedostatky vlastnictví půdy, a proto zde sílily potřeby vlastní půdy. V letech 1919-1938 zde proběhla pozemková reforma, jejímž cílem bylo rozdělení soukromých pozemků.

Po vzniku Československé republiky byly přijaty nové zákony, které měly tuto situaci začít řešit. Jeden ze zákonů byl záborový zákon (č. 215/1919 Sb.). Tímto zákonem docházelo k zabránění pozemků nad 150 ha zemědělské půdy a 250 ha veškeré půdy pro účely pozemkové reformy (DUMBROVSKÝ a kol., 2004).

Dalším zákonem byl přidělový zákon (č. 81/1920 Sb.). Tento zákon stanovoval pravidla pro přidělování zabrané půdy, a byl jím upraveny právní poměry (TOMAN, 1995).

Třetím zákonem byl zákon náhradový (č. 329/1920 Sb.), který stanovoval pravidla pro výpočet náhrad. I tato změna v organizaci půdního fondu se významně dotkla vedení stabilního katastru a týkala se činnosti mnoha zeměměřičů. I v dnešní době je někdy potřeba se k elaborátu první pozemkové reformy vracet (BUMBA, 2007).

5.5 Období po roce 1945

Po druhé světové válce se začala rozvíjet další etapa změn v organizaci zemědělského půdního fondu a lesní půdy. Vznikla druhá pozemková reforma, jejímž důsledkem bylo přidělové řízení. Tato akce trvala od roku 1945 do roku 1954 a měla právní oporu v těchto normách:

- dekret prezidenta republiky č. 5/1945 Sb., o národních správách,

- dekret prezidenta republiky č. 28/1945 Sb., o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci,
- dekret prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

Uvedené dekrety, které jsou dodnes pro některé skupiny či spolky kontroverzní, byly později těmito zákony:

- zákon č. 31/1947 Sb., o některých zásadách při rozdělování nepřátelského majetku konfiskovaného podle dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb.,
- zákon č. 47/1947 Sb., o hospodářsko-technických úpravách pozemků (HTÚP),
- zákon č. 90/1947 Sb., o provedení knihovního pořádku stran konfiskovaného nepřátelského majetku a úpravě některých právních poměrů vztahujících se na přidělený majetek,
- zákon č. 139/1947 Sb., o zamezení drobení půdy,
- zákon č. 142/1947 Sb., o revizi I. pozemkové reformy, ve znění zákona č. 44/1948 Sb.,
- zákon č. 48/1948 Sb., o trvalé úpravě pozemkového vlastnictví (BUMBA, 2007).

Poválečná pozemková reforma byla velmi rozsáhlým procesem a zasáhla přibližně čtyři miliony hektarů půdy. Tato ohromná výměra představovala třetinu území Československa. Z toho téměř 70% půdy bylo získáno konfiskací, více jak 20% revizí předválečné reformy a pouhých 6 procent novou pozemkovou reformou (ZEMAN, 2013).

Dne 4. dubna 1947 byl vyhlášen nový program, jehož hlavním úkolem bylo dokončení poválečné pozemkové reformy. Reforma byla bezprostředně namířena proti statkářům, nicméně oslabovala i vliv a moc zámožných vesnických hospodářů, tzv. kulaků. Ti sice zaujímali jen malý podíl na celkovém rolnictvu na vesnicích, ale na druhou stranu byli těmi nejbohatšími. Vlastnili největší hospodářství, jejichž vliv přesahoval hranice vesnice, ve které bydleli. Nová pozemková reforma usilovala o parcelaci všech velkostatků přesahujících 50 hektarů a v případě, že majitel na půdě nepracoval, i pod 50 hektarů. Parcelace pozemků nad 50 hektarů v Československu postihla celkem 432 905 hektarů půdy. Vydáním říjnového

dekrety č. 108/1945 Sb., s platností od 30. října 1945 byla konfiskace nepřátelského majetku završena (ZEMAN, 2013).

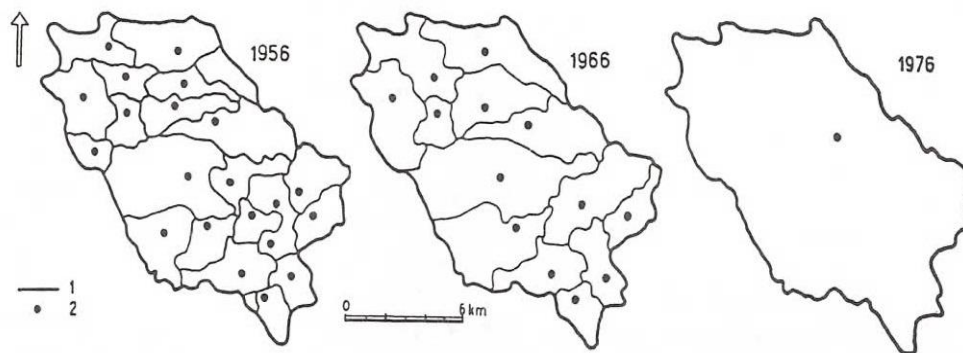
JÚVA a kol. (1978) uvádí, že se socializací našeho zemědělství se výrazně ovlivnil vývoj pozemkových úprav, neboť jejich provedením měly být vytvářeny podmínky pro efektivní užívání půdy sdružené k společnému hospodaření.

Po roce 1949 umožňovaly tzv. jednoduché hospodářsko-technické úpravy pozemků přechod soukromě hospodařících zemědělců ke společnému družstevnímu hospodaření, a tak zajišťovaly kolektivizaci zemědělství. Byl vydán zákon č. 69/1949 Sb., o jednotných zemědělských družstvech, který dal pozemkovým úpravám zcela nový politický směr - co nejrychleji zavést tzv. socialistickou zemědělskou velkovýrobu. Tento zákon navazoval na zákon č. 47/1948 Sb. a byl později nahrazen zákonem č. 49 z roku 1959 (DUMBROVSKÝ, 2004).

V letech 1950-1960 vznikala JZD. Úpravy, které byly v této době prováděny, se ještě řídily scelovacím zákonem č. 47/1948 Sb., o některých technicko-hospodářských úpravách pozemků (VÁCHAL, 2011).

Úkolem JZD bylo zajistit organizační, politické a materiální předpoklady pro nástup k vyšším výrobním formám v zemědělství na základě zásady vytvoření družstev na nejširším možném základě. Tento základ představovali malí a střední rolníci, kovorolníci, zemědělstí rolníci, živnostníci a všichni ostatní s jakýmkoli vztahem k zemědělství (ZEMAN, 2013).

Od roku 1960 do roku 1972 zde probíhala druhá etapa socialistických pozemkových úprav. Byla to etapa, kdy družstva byla již organizačně a hospodářsky stabilizována. Docházelo k prvnímu slučování malých družstev ve větší celky s výměrou do 1000 ha (VÁCHAL, kol., 2011). Následně na to se začaly zpracovávat projekty vyšší úrovně. V této souvislosti byla v roce 1962 vydána metodika pro zpracování tzv. Souhrnných projektů HTÚP.

Obrázek 1: Slučování zemědělských podniků: 1- hranice zemědělských podniků, 2- sídlo podniků; v roce 1956-21 podniků průměrné velikosti 414 ha, v roce 1966-13 podniků průměrné velikosti 672 ha, v roce 1976- 1 podnik 8 738 ha (JÜVA, 1990).

VLASÁK a BARTOŠKOVÁ (2007) ve své práci uvádí, že v některých obdobích se dá říci, že pozemkové úpravy byly až zneužity k politickým a mocenským cílům. Stačí připomenout 50. léta, zakládání zemědělských družstev, slučování pozemků, rozorávání mezí a další postupy, které se zaštiťovaly tehdejšími předpisy pro pozemkové úpravy. Odtud také pramení určitá nedůvěra vlastníků k dnešním pozemkovým úpravám, která ovšem vychází pouze z historických vzpomínek a nemá žádná opodstatnění, protože dnešní pozemkové úpravy plně respektují vlastnické vztahy a hlásí se k těm nejlepším obdobím provádění pozemkových úprav.

5.6 Období po roce 1989

Rokem 1989 nastává v České republice nová etapa historie pozemkových úprav. Během rychlého sledu došlo v obnovení vlastnických vztahů k půdě, transformaci zemědělského majetku, částečné privatizaci státní zemědělské půdy a reformě daně z nemovitosti (VÁCHAL a kol., 2011).

V roce 1991 byl vydán zákon č. 229/1991 Sb., znám jako “zákon o půdě“ a zákon č. 284/1991Sb. o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, jejichž platností nastala éra restitucí, kdy byl zemědělský majetek vrácen původním majitelům. V roce 2002 vstoupil v planost zákon č. 139/2002 Sb. o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991., o úpravě

vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (DUMBROVSKÝ a kol., 2004).

VLASÁK a BARTOŠKOVÁ (2007) uvádí, že se v České republice v současné době pozemkové úpravy zlepšují a hlavně zabezpečují přístup k roztržštěným pozemkům, které byly navraceny během restitucí, vedou k zavádění pořádku ve vlastnictví, ochraně a tvorbě krajiny, výkonu protierozních opatření, úpravě vodohospodářských poměrů a také k posílení ekologické stability krajiny formami zejména komplexních a v menší míře jednoduchých pozemkových úprav.

6. Pozemkové úpravy v Evropě

Od konce 11. století začala populace Evropy rapidně růst z důvodu ukončení stěhování národů. Podoba Evropy byla podstatně změněna a s ní i krajinný ráz. Probíhalo zde masivní odlesňování území, v jehož oblastech vznikaly husté sítě osad (NĚMČENKO, 1970).

VITIKAINEN (2004) uvádí, že význam pozemkových úprav v evropském kontextu znamená komplexní přerozdělovací postup venkovských oblastí, které jsou tvořeny roztržštěnými zemědělskými a lesními podniky nebo jejich částmi. Právně definované cíle postupu pozemkových úprav se od země k zemi liší. Nicméně obecným cílem je zlepšit a podpořit využívání přiměřeného množství nemovitostí.

Přestože je v ČR pozemková úprava hrazena zcela ze státního rozpočtu, u vlastníků přetrvávají obavy a nedůvěra. Že se však jedná o velmi užitečnou věc především pro vlastníky, dokazují kromě jiného i zkušenosti ze zahraničí, kde si v určitých případech žadatelé zcela či částečně pozemkovou úpravu hradí sami. Ekonomický přínos je pro ně natolik patrný, že se jim vyplatí tyto náklady hradit (SKLENIČKA, 2003).

Postupem času přišel impuls z Evropské unie týkající se politiky soudržnosti, kde byly pozemkové úpravy stanoveny jako nepostradatelné opatření pro integrovaný rozvoj venkova. A jak je obecně známo, při provádění Společné zemědělské politiky EU má zlepšení venkovských oblastí přednost před bezprostředním převodem pozemků na zemědělce či vlastníky (THOMAS, 2006).

Více než tři čtvrtiny z 25 zemí střední a východní Evropy mají od roku 1990 zkušenosti s pozemkovými úpravami. Dnes šest z 25 zemí má pokračující programy národních pozemkových úprav. Jedná se o Českou republiku, Slovensko, (východní) Německo, Polsko, Slovinsko a Litvu. Z nich Polsku a Slovinsku už program pozemkových úprav, jako kolektivizace, v období socialismu do značné míry selhal a většina zemědělské půdy byla vyvlastněna a byla obhospodařována malými a častými rodinnými farmami (HARTVIGSEN, 2014).

6.1 Země západní Evropy

Zájem o úpravu rozdrobených pozemků se projevil v Evropě prakticky až v 18. století a byl provázen snahami o vědecké řešení tohoto problému, příkladem může být soutěž akademie v Metách ve Francii v roce 1771 (JONÁŠ a kol., 1990).

VITIKAINEN (2004) uvádí, že procesy, které byly považované za předchůdce pozemkových úprav, byly běžné v Evropě již ve středověku, například v Anglii. Současný typ procesu pozemkových úprav byl přijat na přelomu konce 19. století a počátku 20. století. Podle zpráv z roku 1963 bylo v procesech pozemkových úprav v oblasti západní Evropy zahrnuto 38 milionů hektarů zemědělské půdy, což představuje jednu čtvrtinu veškeré obdělávané půdy.

V západní Evropě jsou pozemkové úpravy často součástí širšího regionálního programu rozvoje venkovských oblastí, který zahrnuje zlepšení v zemědělské výrobě, zaměstnanosti, daňové politice, infrastruktuře, občanské vybavenosti, bydlení a v ochraně přírodních zdrojů (HUANG a kol., 2011).

THOMAS (2006) uvádí, že v západní Evropě vidí v pozemkových úpravách nástroj, kterým by se mělo docílit k efektivnímu uspořádání pozemků. Tento nástroj by měl vést k zúrodnění půdního fondu, vytvářet infrastrukturu a rozvoj regionů. Pozemkové úpravy by dále měly zlepšit produkci a pracovní podmínky v zemědělství a také v lesnictví. V postupu pozemkových úprav není potřeba, aby byla vyloučena některá osídlení/vesnice.

Pozemkové úpravy ve všech zemích vychází z právních předpisů, legislativa upravující pozemkové úpravy ve Francii a Nizozemí sahá až do roku 1980 (VITIKAINEN, 2004).

S pozemkovými úpravami jsou v některých zemích (například Belgie, Francie, a Nizozemí) řešeny také problémy vyvlastnění v kontextu záměrů veřejné infrastruktury (výstavba dálnic, železnic, ochrana před povodněmi, zvětšení letišť atd.). Pokud je to přípustné, získání pozemků pomocí vyvlastnění by mohlo ovlivnit zemědělskou půdu, a to ve velkém měřítku. V tomto případě pozemkové úpravy nejsou zaměřeny na zlepšení zemědělských struktur, ale na obranu (stávající) situace v zemědělství ze strany veřejných opatření (THOMAS, 2007).

Pozemkové úpravy v Nizozemí začaly již před 100 lety a bez jakéhokoliv zákona. Zemědělcům byly tehdy vyměněny pozemky ke zlepšení jejich zemědělské půdy (LEMMEN a BENNET, 2014).

Historie také ukazuje, že konsolidace byla jen zřídka izolovanou aktivitou, ale nebyla od počátku spojena s obděláváním půdy a vodohospodářskými aktivitami. Teprve po druhé světové válce rostl v Nizozemí význam pozemkových úprav a zvláště v 60. letech a na počátku 70. let se staly nástrojem pro zemědělskou restrukturalizaci a rozšíření. Díky těmto projektům se v tomto období snížil počet zemědělských podniků z 241 000 na 147 000 (DAMEN, 2002).

V roce 1975 byl v Nizozemí přijat zákon o pozemkových úpravách. Od té doby vstoupilo v platnost několik právních předpisů. Oproti předchozím úpravám nekladla nová verze důraz jen na zemědělské aspekty problematiky, ale brala v úvahu i ostatní zásady, které bylo nutno respektovat v kontextu krajinného plánování. Přednější bylo udržovat krajinu a také zlepšovat životní prostředí.

DAMEN (2002) ve své práci uvádí, že v Nizozemí probíhaly v průběhu 20. století pozemkové úpravy dvěma způsoby. Buď dobrovolného, nebo právního základu.

V roce 1985 probíhaly v Nizozemí územně rozvojové projekty, které se dotkly přes polovinu nizozemské půdy. Do konce roku 1985 bylo dokončeno 345 projektů územního rozvoje, a to na 837 000 ha (LEMMEN a BENNET, 2014).

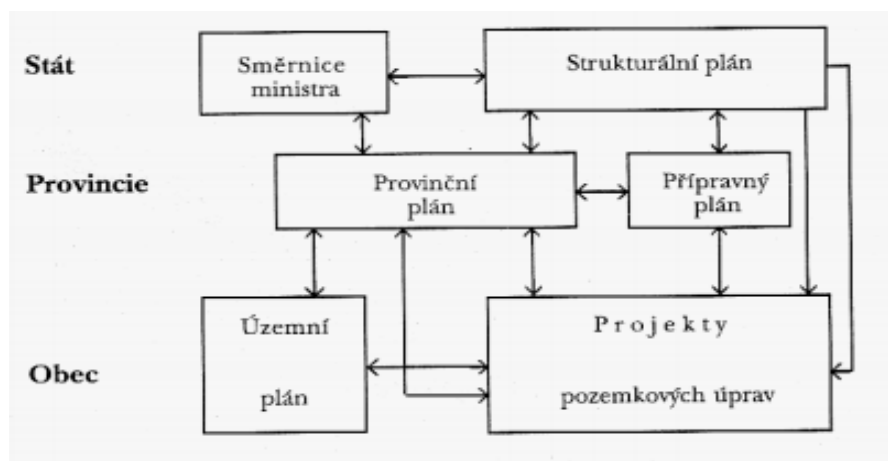
Nyní v Nizozemí existují čtyři způsoby úprav vlastnických vztahů. Jedním z nich jsou (Herinrichting) komplexní úpravy, tyto úpravy představují možné vyvlastňování půdy. Vyvlastňování bylo uskutečňováno k obecnému prospěchu, kdy docházelo k výstavbám komunikací, prováděly se rekonstrukce vodních toků atd. Dalším typem byly (Ruilverkaveling) jednoduché pozemkové úpravy, které se

nevyznačovaly vyvlastňováním, ale redukcí výměr pozemků. Tyto dva způsoby jsou v Nizozemí nejdůležitější. Mezi zbylé dva způsoby provádění pozemkových úprav se řadí (Anpassingrichting), ty jsou vyvolány výstavbou infrastruktur regionálního významu v podobě železnic a dálnic. Poslední způsob pozemkových úprav si zakládá na dobrovolné spolupráci vlastníků, kteří chtějí upravit uspořádání své držby (ŠVEHLA a VAŇOUS, 1995).

Důležitou roli v procesu pozemkových úprav a územního plánování v Nizozemí hrají národní plány a dále na jejich základě navržené provinční plány. Tyto plány formulují hlavní zásady, ve smyslu kterých jsou dále zpracovány jednotlivé projekty pozemkových úprav. Pro vlastní realizaci projektů pozemkových úprav je důležité jejich promítnutí v územních plánech obcí (obr. 2).

V souladu se schématem na obr. 2 lze rozlišit 3 úrovně, v nichž pozemkové úpravy probíhají:

- země
- provincie (12 provincií)
- obec

Obrázek 2: Horizontální a vertikální struktura územního plánování a pozemkových úprav v Nizozemí (dostupné na www.centrumprokrajinu.cz)

Na území Francii, bylo cílem pozvednout hospodaření s půdou a zlepšit veškeré zemědělské snahy pozemkového majetku, jakožto zemědělské nebo lesní (DERLICH, 2002).

V letech 1789 – 1799 probíhalo ve Francii období Velké francouzské revoluce, hlavním podnětem povstání mezi vrchností a poddanými byla špatná životní úroveň a nedostatek potravin. V důsledku této revoluce byla vyhlášena rovnost občanů před zákonem. Došlo ke zrušení daňových privilegií, vrchnostenských práv, desátků a cechů.

DERLICH (2002) uvádí, že ve Francii pozemkové úpravy představují přeskupení pozemků pod názvem „Remembrement.“ S prováděním prvních scelovacích prací začali již koncem 17. století a v 19. století je realizovali ve velkém měřítku. Ve druhé polovině 20. století bylo cílem územního rozvoje zvětšování velikosti parcel, což vedlo ke vhodnějšímu obhospodařování z hlediska mechanizace, byla dosažena maximální úrodnost pozemků a došlo ke snížení počtu menších farem.

Ve Francii mají k pozemkovým úpravám odlišný přístup než u nás. Francie je rozdělena do 94 okresů, které se nazývají „departmenty“, a právě každé tyto okresy mají odlišné chápání a provádění pozemkových úprav.

Každý department má svou komisi pro pozemkové úpravy. V obcích, kde se provádějí pozemkové úpravy, je zřízena obecní komise skládající se ze soudce, tří uživatelů, tří vlastníků, třech kvalifikovaných osob, dále je tvořena zastoupením funkcionářů územního oboru ministerstva zemědělství, zástupcem finančního úřadu a zástupcem prezidenta generální rady okresu. Také je zde přítomna podkomise, která je tvořena vlastníky pozemků. Komise se stará o průběh a samotný postup pozemkových úprav, vytváří obvod pozemkových úprav, popřípadě řeší vznesené námítky vlastníků. Náklady na pozemkové úpravy hradí stát. Na úhradě nákladů na realizaci opatření pozemkových úprav se podílí stát, společně s okresy, obcemi a vlastníky pozemků.

PASAKARNIS a MALIENE (2010) ve své práci uvádí, že cílem územního rozvoje ve Francii ve shodě s většinou vyspělých zemí je zvýšit velikost pozemků tak, aby mohly být vhodnější pro mechanizaci. To zahrnuje poskytování adekvátních silničních sítí, aby mohl být poskytnut přístup k restrukturalizované krajině a zvláště k novým pozemkům.

6.2 Země jižní Evropy

Jižní Evropa se vyznačuje nadměrnou roztržitostí půdní držby. Ta byla do určité míry ovlivněna zákony dědičnosti a Napoleonským řádem, kdy byly pozemky rozděleny do malých rozptýlených jednotek (SMITH, 1959).

Nadměrná fragmentace nebo disperze pozemků je hlavním problémem v mnoha částech kontinentální jižní Evropy. GONZALES a kol. (2003) uvádí, že pozemkové úpravy jsou prostorová řešení problémů, které se snaží eliminovat půdní fragmentaci.

Země jižní Evropy, které jsou zastoupeny Portugalskem a Španělskem, využívají pozemkové úpravy v jejich tradiční formě, podobně jako země Finska, nebo Švédsko.

Cíle pozemkových úprav ve Španělsku byly historického důvodu. Byly ovlivněny sporem Arabů a Vizigótů. V severní části země docházelo z důvodu snižování zemědělských podniků ke vzniku tzv. „minifundos“. Koncem minulého století vědci poukázali na nevýhody těchto zemědělských hospodářství v oblasti socio-ekonomického rozvoje. V 50. letech se začala situace řešit v souladu s novými normami, které byly uvedeny do politické situace této doby. Tato činnost se reprezentovala jako činnost ústřední vlády, ze které plynuly výhody pro tuto zemi, a to zejména pro dotyčné zemědělce. V průběhu těchto procesů docházelo ke vzniku velkých zemědělských podniků „latifundios“, které byly vytvořeny z malých „minifundos“ (LOPEZ a kol, 1992).

Zkoumání případné fragmentace pozemků ve Španělsku, kromě ilustrujícího problému jako celku, je zajímavé v tom, že s vysokou nezaměstnaností, nízkou produktivitou a sociální nespokojeností se netýkají pouze velkých pozemků a jejich přidružených monokultur, ačkoliv evidentní sociální nespravedlnosti „latifundios“ v minulosti dostalo nejvíce pozornosti od reformátorů a akademických pozorovatelů (NYLON, 1959).

MIRANDA a kol. (2006) uvádí, že pozemkové úpravy jsou považovány za velmi příznivé díky mnoha plánům a plánovaným teoriím. Tyto teorie si myslí, že podporují trh s půdou a rozvoj venkova, a tím pomáhají při řešení problémů, jako je vylidňování venkova, zlepšení produktivity zemědělských podniků díky snazší mechanizaci a snížení nákladů na dopravu.

Na počátku 20. století se španělské zemědělství vyznačovalo nedostatečnou infrastrukturou, nedostatečnou hygienou zemědělských půd a pokračujícím využíváním tradičních metod v zemědělství (NYLON, 1959).

Po 2. světové válce byla v zemích jižní Evropy potřeba provést pozemkové úpravy z důvodů velké roztržitosti pozemků. Bohužel dřívější politický režim, měl právě velký vliv na těchto pozemkových reformách. Až teprve se vstupem států do Evropského společenství nastal v zemědělství zlom.

V roce 1988, dva roky po vstupu Španělska do Evropské unie, byly v severozápadní části Španělska Galicie zahájeny společné scelovací práce. Na tomto území, kde žije většina tamních obyvatel na venkově, byl venkov charakterizován velkou roztržitostí zemědělských pozemků (MIRANDA a kol., 2006). Struktura držby půdy venkova v Galicii je definována existencí malých podniků a pozemků v průměru 4,7 ha pozemků výsledné krajiny v podobě komplexní mozaiky, na rozdíl od zbytku Španělska (CRECENTE a kol., 2002).

Pozemkové úpravy se staly politikou zabývající se majetkovou strukturou, skrze přijetí právních předpisů z let 1952, 1955, 1962 a nakonec 1973, všechny z nich měly zemědělské cíle (MIRANDA a kol., 2006).

Pozemkové úpravy se ve španělské Galicii staly hlavním plánovacím nástrojem. Začaly řešit problémy venkovských oblastí potýkající se s odvodňováním území, nedostatkem infrastruktury a zemědělských zařízení, která by zlepšovala zemědělskou strukturu půd a vedla ke snížení počtu pozemků na hospodářství (MIRANDA a kol., 2006).

Na konci roku 1988 byly pozemkové úpravy aplikovány na 5 568 000 hektarech španělských půd, což představovalo asi 28 % orné půdy v zemi (BULLARD, 2007). Dnes je díky financím z fondů Evropské unie ve vesnických oblastech vystavována nová infrastruktura v podobě silnic a objemné nádrže pro uložení vody, tolik potřebné pro zavlažování suchých oblastí (CRECENTE a kol., 2002).

V roce 2001 přišla novela Galicijského zákona o pozemkových úpravách. Cíle pozemkových úprav v tomto novém zákoně byly stanoveny takto: „podporovat ústavu zemědělských podniků o vhodných rozměrech a strukturách, snažit se rozšířit jejich střední velikost; k udržování a zvyšování produktivity pozemků, plánovat zemědělské podniky a využívání zemědělské půdy a také brát ohled na životní

prostředí; to vše s cílem „upevnění“ obyvatelstva ve venkovských oblastech, což bude vytvářet ziskovou, produktivní aktivitu“ (MIRANDA a kol., 2008).

GONZALES a kol. (2003) tvrdí, že každý zásah pozemkových úprav nemění jen fyzické, biologické a strukturální podmínky prostředí, ale také lidské, sociální a ekonomické prostředí. Hlavním cílem ve Španělsku je do budoucna stále navyšovat příjem zemědělců a to tím, že změní strukturu půdy a infrastruktury. Celé je to chápáno jako odvětvový plánovací nástroj (CRECENTE a kol., 2002).

V důsledku mnoha faktorů (např. topografie, rozptýlené stanoviště, demografický tlak na půdní fond a dědické legislativy) bylo v severozápadní části Portugalska značné množství roztržštěných a neseskupených velkých počtů pozemků a farem. To představovalo nepříjemnou situaci pro odvětví zemědělství.

Nicméně skupina farmářů ze severní obce Valen sdílela stejný názor a chtěli udělat něco, co by vedlo ke zlepšení této situace. Spojili se proto s pozemkovým úřadem a došlo k zavádění projektů pozemkových úprav o rozloze 300 ha. Tyto projekty byly právní povahy a byly jimi poskytovány právní, finanční a technické prostředky pro zajištění „sčítání“ pozemků, výstavby silnic a mostků. Také to vedlo ke zřízení zavlažovacích a odvodňovacích systémů (HUYLENBROECK a kol., 1996).

Projekty pozemkových úprav jsou v Portugalsku vnímány jako způsob, jehož cestou bude možné do určité míry neutralizovat regresi místního zemědělství, která je posílena odchodem místních pracovních sil do dalších odvětví buď do zahraničí nebo do města Valencie, kde je více pracovních možností.

I přesto, že se příčiny fragmentace mohou lišit v každé zemi, nebo regionu jinak, tak i na Kypru panuje obecná shoda, čtyř problémů, které vedou k vytváření potíží s fragmentací. Jedná se o dědičnost, populační růst, trhy se zemědělskou půdou a historické nebo kulturní perspektivy (DEMETRIOU a kol., 2012).

Na Kypru s pozemkovými úpravami začali mnohem později. Díky opatření pozemkových úprav z roku 1970 došlo k dodatečnému přijetí zákona o pozemkových úpravách z roku 1969 (www.olc.gov.cy). Klasická forma pozemkových úprav spočívá ve změně struktury držby půdy a v poskytnutí nezbytné infrastruktury pro efektivní rozvoj zemědělství, jako jsou silnice a zavlažovací sítě (DEMETRIOU a kol., 2012).

Posláním oddělení pozemkových úprav na Kypru v rámci zemědělské politiky vlády je koordinační, řídicí a prováděcí opatření pro scelování pozemků. Pozemkové úpravy jako klíčový projekt infrastruktury přispívají ke zmírňování různých problémů venkovského majetku vyplývajících z anachronického, nemoderního systému držby půdy, což je překážkou racionálního a efektivního rozvoje (www.moa.gov.cy).

Pozemkové úpravy na Kypru mají za následek významné pozitivní změny ve struktuře užívání půdy, poskytování venkovské silniční sítě a zlepšení příjmů zemědělců. Nicméně provádění pozemkových úprav v jeho současné podobě s sebou neslo i vlnu kritiky, a proto výhody úprav nebyly dostatečně uznávány. Tento proces zažil velké problémy, jako dlouhé trvání projektů, vysoké provozní náklady a střety zájmů, které vznikly mezi zúčastněnými stranami (DEMETRIOU a kol., 2012).

Také od roku 2005, v souladu se zákonem, který stanovil „Posuzování vlivů na životní prostředí některých plánů nebo programů“, provádí ministerstvo posouzení dopadů na životní prostředí, pro každý nový projekt pozemkových úprav (www.olc.gov.cy) Pozemkové úpravy jsou mnohostranný a rozmanitý úkol, který vyžaduje aktivní spolupráci a zapojení mnoha jiných ministerstev a agentur, jako například pozemkový a výzkumný odbor, územní plánování a bydlení, vodohospodářský rozvoj, zemědělství, lesnictví, životní prostředí, okresní správa a další.

Pozemková úprava by měla kromě řešení roztržitosti vlastnictví půdy zahrnovat opatření ke zlepšení zemědělské produkce a zaměstnanosti (PAŠAKARNIS a MALIENE, 2010). Scelování pozemků je unikátní nástroj pro udržitelný rozvoj venkovských oblastí (GONZALES a kol., 2003).

6.3 Země střední Evropy

Po pádu komunistického a socialistického režimu v zemích střední Evropy podnikly nové vlády krok k transformaci centrálně plánované ekonomiky do systému tržního hospodářství. Jedním z prvních opatření na začátku roku 1990 byla privatizace podniků, pozemků a budov (THOMAS, 2006).

Tehdejší socialistické státy střední a východní Evropy mohly pomocí pozemkových úprav řešit nedořešené vlastnické vztahy k pozemkům a vůbec existenci vlastnického práva (BURIAN, 2011).

Podle PASKARNISE a MELAINE (2010) proces pozemkových reforem v zemích střední Evropy dal jasně najevo, že je půda velmi roztráštěná.

FAO (2015) ukázalo, že fragmentace půdy ovlivňuje většinou odvětví zemědělství, protože distribuce kooperativní a státní zemědělské půdy byla řízena zásadami spravedlnosti bez ohledu na aspekty řízení farem.

Dalším vážným problémem, především ve velkých částech střední Evropy, bylo opouštění půdy. Po celé Evropě bylo opouštění půdy urychleno důchodem staré generace, tradičních zemědělců a migrací mladé generace do městských oblastí. Opouštěli tyto oblasti z mnoha důvodů, jako byly kvalita půdy a klima, nebo kvůli sociálním podmínkám, nedostatku zařízení. A nakonec, právní náležitosti také hrají důležitou roli: obtíže ve vlastnictví a proces restitucí práv pozemků k nepřítomnosti majitele mohly být také důvodem k opuštění (JAGT a kol., 2007).

V Polsku byl první zákon, kterým se ustanovily postupy pozemkových úprav, schválen polským parlamentem v roce 1923. V té době předpokládané potřeby pro zlepšení agrární struktury činily 13 milionů hektarů (ha), tj. 50% z celkové výměry zemědělské půdy. Až do roku 1939 se práce pozemkových úprav vztahovaly na 5,4 milionu hektarů (ha) (KOZLOWSKI a ZADURA, 2007).

V Polsku 75 % zemědělské půdy zůstalo v soukromém vlastnictví stejně jako v soukromém užívání drobných rodinných farem. V období 1945 – 1998 byly v Polsku pozemkové úpravy realizovány na ploše 10 milionů hektarů (ha), a to více než na polovině z celkové zemědělské půdy (FAO, 2015).

Polsko nadále pokračovalo ve svých programech pozemkových úprav a ve scelování bez přerušení. Až v roce 1989 byly zastaveny kvůli vypuknutí násilných konfliktů a válek na počátku roku 1990.

Pozemkové úpravy v Polsku byly aplikovány v povinném komplexním přístupu. S tím souvisely rozsáhlé projekty, které se týkaly rozvoje zemědělství, jako bylo zavlažování a rekultivace a často ke konsolidaci používané kolektivní a státní farmy, na úkor malých soukromých farem. Kromě toho v době socialismu pozemkové

úpravy často vedly ke ztrátě biodiverzity a degradaci krajiny. Proto byly pozemkové úpravy často zdiskreditovány (FAO, 2015).

V současné době je zemědělská plocha v Polsku téměř 16,0 milionů hektarů (ha), z nichž 96% je využívána rodinnými farmami. Charakteristickým rysem polského zemědělství je tedy velký počet farem. Podle výsledku průzkumu provedeného v roce 2005 Ústředním statistickým úřadem v Polsku, zde existovalo 2 733 000 farem, z nichž 947 000 nepřesahují 1 ha zemědělské půdy. Od roku 2002 se celkový počet malých farem snižoval, zatímco počet farem větších s velikostí 20 ha a více stoupal. Rozšiřování stávajících farem je neustálý proces, podpořený zákonem a finančním systémem. Problém roztržitosti pozemků se vyskytuje v soukromých, rodinných farmách především v jižní části Polska. V současné době potřeby pro konsolidaci a výměnné práce lze odhadnout na 3 miliony ha. V dnešní době, konsolidace a směnné práce jsou prováděny na půdě zákona přijatého v roce 1982, ale jejich konečný tvar se používá od roku 1989 (KOZLOWSKI a ZADURA, 2007).

Po vstupu Polska do EU byly pozemkové úpravy a po konsolidační práce podpořeny až do výše 80% celkových způsobilých nákladů v rámci Sektorového operačního programu (SOP) „Restrukturalizace a modernizace potravinářského sektoru a rozvoje venkova v letech 2004 - 2006“.

Dnes jsou pozemkové úpravy zahajovány v souladu s požadavky farmářů dobrovolně na základě návrhu většiny zemědělců vlastních farmy, které se nacházejí v dotčeném území, nebo vlastníků, jejichž pozemky přesahují 50% území v rámci projektu (ZADURA a kol., 2008).

Projekty jsou uskutečňovány hlavně v oblastech, kde se provádí intenzivní zemědělské činnosti, v oblastech využívaných pro zemědělské účely, intenzivní lesní výroby, budoucích zastavěných ploch, vysoké ekologické hodnoty i ploch plánovaných pro budoucí infrastrukturu jako jsou dálnice, železnice či plynová potrubí. Pozemkové úpravy v Polsku si kladou za cíl také zlepšení podmínek zemědělského a lesnického hospodaření (WILKOWSKI A PULECKA, 2002).

Konsolidační práce budou soustředěny na likvidaci roztroušených pozemků, většinou v jihovýchodní části země, a částečně v centrální oblasti, a také na pracích spojených se zmírněním dopadů dezorganizace výstavby komerčních dálnic pro

zemědělské oblasti. Plánuje se, že pomoc z fondů EU by mělo umožnit rozšíření konsolidací a výměnných prací až do 15 000 ha ročně (KOZLOWSKI a ZADURA, 2007).

V Německu mají pozemkové úpravy tradici, která sahá k hranici až okolo sto padesáti let. Pozemkové úpravy zde byly většinou využívány prostřednictvím scelování, což vedlo ke zlepšování roztráštěných půdních hospodářství (VATIKAINEN, 2004).

První pozemkový zákon v Německu byl vydán v roce 1886. Práce řízené tímto zákonem vedly k zajišťování stavu polnosti v krajině za účelem co nejlepšího využívání (BURIAN, 2011).

ŠVEHLA a VAŇOUS (1995) ve své práci uvádí, že v Německu docházelo k pozemkovým úpravám v procesu, který se nazýval „Uspořádání venkovského prostoru“. Tento proces se vyznačoval krajinným plánováním a právě pozemkovými úpravami.

V minulém století byla v Německu konsolidována velká množství pozemků, a to zejména od roku 1950 (HARTVIGSEN, 2014).

Dnes se zde pozemkové úpravy provádějí na základě německého zákona o pozemkových úpravách - Flurbereinigungsgesetz – FlurbG. Což také obsahuje vícerozměrný rozvoj venkova, který může být dodatečně použit pro zlepšení infrastruktury, posílení ochrany přírody a krajiny a také k realizaci různých projektů v rekreačních oblastech (VITIKAINEN, 2004). V Německu je primární alternativou zodpovědnost provádění pozemkových úprav, dále jako „Katastrální zeměměřičský model (Cadastral surveyor model)“. Tento model je jmenovaný pozemkovým úřadem a má na starosti realizaci projektů.

Problematika pozemkových úprav je upravována celostátně pouze rámcovým zákonem a každá spolková země si vytváří svoje vlastní postupy. Například Bavorsko, které je územně největší ze šestnácti spolkových zemí, tak věnuje této problematice největší pozornost a má v této oblasti bohaté zkušenosti a také nejdelší tradici. Pozemkové úpravy a krajinné plánování jsou zde chápány jako tvůrčí nástroj ochrany přírody. Konkrétní návrhy, které jsou vyjádřené v krajinném plánu, lze v plné míře realizovat jen v rámci procesu pozemkových úprav. Pouze pozemkové úpravy mají dostatečnou právní účinnost disponovat konkrétní parcelou pro určité

opatření. Je nutné podotknout, že každý plán, zejména technické infrastruktury a jakékoli investiční výstavby, musí obsahovat tzv. doprovodný plán péče o krajinu.

Pozemkové úpravy ve formě komplexní dbají na rozvoj venkova, který nese přínos pro zlepšení výroby, zemědělství a také zlepšení pracovních podmínek v lesnictví. Dále je pozměňována krajinná struktura, jejíž působnost vede k rozvoji všeobecného veřejného majetku. Často dochází k aplikování „dobrovolných výměn pozemků“ nebo k tzv. „zrychleným pozemkovým úpravám“. Ty jsou uskutečňovány na základě souhlasu a dohody vlastníků, které jsou nutné k jejich provedení. V tomto případě stát plní jen roli prostředníka.

THOMAS (2004) uvádí, že zde byla povinnost nařizování pozemkovým úprav zákonem z důvodu nezískání dostatečných souhlasů všech vlastníků pozemků a účastníků při zahajovacím procesu pozemkových úprav. Tato metoda provádění pozemkových úprav je v Německu velmi populární, je považována za nástroj, který vede k rozvoji dopravní a komunikační infrastruktury, kde jsou právě do jejího procesu zapojeni účastníci a vlastníci pozemků, kteří zastupují veřejný zájem. Častými příklady jsou vodní hospodářství, ochrana přírody, plánování dopravní struktury, komunální využívání pozemků. Do budoucnosti se má tato povinná metoda používat i při výstavbě silnic, ochran před povodněmi, při budování vodních nádrží a při rozšiřování letišť ve většině evropských zemí.

Pozemkové úpravy v Rakousku jsou chápány podobně jako v sousedním Německu. Pozemkové úpravy vychází ve všech zemích z právních předpisů. Legislativa upravující pozemkové úpravy v Rakousku sahá až do roku 1970 stejně jako v Belgii, Německu, Norsku a Švédsku (VITIKAINEN, 2004). Provozování pozemkových úprav zde řídí rámcový zákon a návazně na to si každá spolková země stanovuje svoji vlastní legislativu.

Průběh pozemkových úprav je stejný jako v okolních státech a je přirovnatelný k našemu „scelovacímu zákonu“. Začátek pozemkových úprav je závislý na souhlasu vlastníků pozemkové půdy, která spadá do projektu pozemkových úprav. Aby se mohl proces pozemkových úprav zahájit, je zde potřeba získat souhlas minimálně poloviny vlastníků (ŠVEHLA a VAŇOUS, 1995).

6.4 Země severní Evropy

V severských zemích, jako jsou Dánsko, Finsko, Švédsko a další, jsou pozemkové úpravy chápány spíše jako programy rozvoje venkova, nebo aspoň tak jsou zde nejvíce podporovány. Nastavené cíle těchto zemí jsou většinou menšího měřítká. Hlavní cíle pozemkových úprav jsou zde roztržštěné pozemky, které vznikaly dělením majetku, a zvýšení využití půdy. Pozemkové úpravy zde obvykle obsahují tendence právě k posílení různých regionálních rozvojových projektů (VITIKAINEN, 2004).

Švédská legislativa agrárních reforem má v této zemi poměrně dlouhou historii, která zasahuje až do 18. století. Kolem roku 1750 byla zemědělská půda roztržštěná a každá farma se vyznačovala vlastnictvím mnoha malých úzkých pozemků. To do značné míry ovlivňovalo průběh zemědělských prací. Tato situace byla považována za překážku pro rozvoj zemědělství, produkci potravin a rostoucí populaci (BACKMAN, 2004). V roce 1757 byl vydán nový zákon o pozemkových úpravách.

Během let 1828-1922 byly pozemkové úpravy provedeny na 20 milionech ha, včetně zemědělské a lesní půdy. Pozemkové úpravy v tomto období byly prováděny přidělem, aby se předešlo tříštění půdy. V souvislosti pozemkových úprav mohly být prováděny výstavby silnic a dalších opatření infrastruktury, ale do procesu pozemkových úprav formálně zahrnuté nebyly.

S rostoucí populací začalo být množství zemědělské půdy nedostatečné, a proto v roce 1970 pracovalo v zemědělství pouze 7% z celkového počtu zaměstnaných. Nedostatek zemědělské půdy byl spjat s faktem vysokého výskytu lesů, které tvořily 55% celkové rozlohy země. Tato situace vedla k zakládání rodinných farem (ŠVEHLA a VAŇOUS, 1995).

BURIAN (2011) uvádí, že k největším změnám švédské krajiny došlo při poslední reformě, při které docházelo ke slučování pozemků a jednotlivých farmářů do velkých celků. Za další zmínku stojí fakt, kdy docházelo ke změně sídelní struktury a zániku mnoha vesnic. Farmy se přesouvaly do volné krajiny uprostřed polí. Z důvodů těchto pozemkových úprav je krajina Švédska označována jako krajina rozptýlených farem. Některé tyto farmy se zde vyskytují až dodnes.

Ve Finsku nový zákon o formování nemovitého majetku vstoupil v platnost v 1997. Pozemkové úpravy mají rovněž přímé nebo nepřímé spojení s právními

předpisy o využívání půdy, stavebními předpisy, předpisy na ochranu životního prostředí, legislativu ochrany přírody zemědělské, lesní, silniční, vodní a vyvlastňovací legislativy (VITIKAINEN, 2004).

Aktivity pozemkových úprav ve Finsku, lze rozdělit do tří hlavních kategorií: pozemkové úpravy orné půdy, lesní pozemkové úpravy a projekty pozemkových úprav. V současné době je zde kladen důraz na pozemkové úpravy orné půdy. Jsou zde proto patrné důvody, jako například že Finské zemědělství prošlo množstvím agrárních reforem, z nichž byly dvě provedeny v 19. století. Obě reformy vedly k rozptýlení farem. Po občanské válce, která byla v letech 1918-1919, byly farmy osvobozeny od vůdců a docházelo k vytváření nových farem (KONTTINEN, 2008).

Strukturální vývoj zemědělství byl ve Finsku poměrně krutý. V období 1998-2008 zmizelo okolo 26 000 tisíc farem. V současné době se ve Finsku počet farem udržuje pod 67 000. Ačkoliv se počet farem poměrně zvýšil, orná půda zůstává často velmi malá a růst farem je založen právě na malých pozemcích, které jsou od sebe umístěny ve značné vzdálenosti. Postupem času docházelo díky pozemkovým úpravám na orné půdě ke shromáždění rozptýlených oblastí a začaly se využívat moderní technologie. Tento postup často vedl k urychlenému, strukturálnímu rozvoji zemědělských podniků (SULONEN a KOTILAINEN, 2016).

Díky pozemkovým úpravám ve Finsku dochází ke zlepšení dopravní infrastruktury, která se vyznačuje častým přejížděním zemědělských prostředků přes dálnice a železnice. Právě pozemkové úpravy by měly odstranit nedostatečný přístup k orné půdě. Důležitou součástí finských pozemkových úprav je tzv. land banking (pozemková banka), která představuje potřebu provádět efektivní aktivity pozemkových úprav. Získaná pozemková rezerva se umístí do pozemkové banky pro budoucí použití v různých projektech. Tyto rezervy jsou nutné například pro realizaci přírodních rezervací, dálnic a zemědělských pozemkových úprav (KONTINEN, 2008).

V Estonsku se představily nástroje pozemkových úprav v roce 1920, zhruba ve stejné době jako v Nizozemsku a Dánsku, kdy byl přijat první moderní zákon o pozemkových úpravách (FAO, 2015).

Restituce pozemků na bývalých hranicích byla běžnou praxí, i když tam byly možnosti na následné požadavky plánování a nové seřazení pozemků. Šance pro

přípravu plánů pozemkových úprav byly použity velmi zřídka a na poměrně malých plochách. V současné době nemůžeme mluvit o osvědčených postupech a dobrých zkušenostech projektů pozemkových úprav v Estonsku. Estonské státní orgány (Ministerstvo zemědělství a Pozemkový výbor) se nezabývají problematikou pozemkových úprav. Dominantou ideologie je, že volný trh (včetně volného trhu s půdou) může vyřešit většinu problémů rozvoje. Proto v současné době nejsou pozemkové úpravy tématem číslo jedna, a také se o nich v Estonsku moc nemluví (MAASIKAMÄE, 2006).

Podmínky využívání půdy jsou v Estonsku velmi různé. Z ekonomického hlediska zde existují zemědělské podíly půd v optimální velikosti, ale také se tu nacházejí příliš malé firmy. Tvar pozemků zde není vždy ideální a účelný. Všechny tyto aspekty apelují na provádění pozemkových úprav na území Estonska (MAASIKAMÄE, 2007).

Pozemkové úpravy jsou součástí aktivit hospodaření s půdou. Úspěch pozemkových úprav závisí na existenci vhodného systému správy pozemků. Neexistuje zde jasný vztah mezi pozemkovou politikou a scelováním pozemků. Tento vztah by měl být chápán jak ze strany politiků, tak i veřejnosti.

6.5 Země východní Evropy

K dnešnímu dni, existuje v Evropě určité množství zemí, které mají s pozemkovými úpravami a pozemkovou bankou malé nebo žádné zkušenosti. Mezi tyto země se řadí i země východní Evropy.

V Bělorusku, kde dlouhou dobu nebylo povoleno soukromé vlastnictví zemědělské půdy, s výjimkou malých pozemků kolem vesnic, nemohly být zavedeny pozemkové úpravy a pozemkové banky. V Rusku byla většina zemědělské půdy privatizována, ale do značné míry zůstala ve vlastnictví venkovského obyvatelstva v podobě pozemkových akcií. Nicméně půdu využívají především velké korporátní firmy prostřednictvím nájemních smluv s akcionáři. V této situaci s nízkou fragmentací využívání půdy a nástroji pozemkových úprav, jak uplatňují v mnoha zemích západní Evropy, též není toto zavedení možné (HARTVIGSEN, 2014).

Ruský vývoj zemědělského půdního trhu je ve srovnání s ostatními zeměmi jedinečný. Zrušení nevolnictví v roce 1861 a Stolypinovy reformy, jakož i následný rozvoj zemědělského půdního trhu, podlomilo komunální pozemkový systém (SAGAYDAK a kol., 2014).

V roce 1917 bylo zrušeno soukromé vlastnictví půd. Veškeré pozemky připadly státu. V roce 1929 zde probíhal kolektivizační program, jehož důsledkem bylo úplné zrušení individuálního zemědělství. Kolektivizačním programem bylo dosaženo vzniku monopolních, kolektivních a státních hospodářství (EASTERLY a FISCHER, 1995).

S rokem 1930 a s probíhající kolektivizací státního monopolu přišla možnost individuálního vlastnictví pozemků. Zemědělství přetrvávala na malých pozemcích menších než 0,5 ha. Do roku 1978 docházelo k rapidnímu růstu zemědělské půdy, jenž vrostl ze 71 milionů ha na 127 milionů ha půd (LERMAN a SHAGAIDA, 2007).

Po zrušení státního pozemkového monopolu vznikly dvě hlavní formy vlastnictví: bylo zavedeno veřejné využívání a soukromé zemědělství. Pozemky mohly být převedeny do individuálního soukromého majetku občanů pro osobní potřebu, zemědělství, zahradnictví a chov zvířat, jakožto i obývání budov a staveb pro individuální podnikání. Bylo možné stavět a udržovat obytné domy, vesnické domy, garáže. Lidé mohli nabýt vlastnictví pozemků převodem bývalých kolektivních a státních statků (SAGAYDAK a kol., 2012). Princip nezávislé produkce majitelů pozemků, vlastníků půdy a nájemníků byl zabezpečen. Jakýkoliv zásah do jejich činnosti ze strany státních, hospodářských nebo jiných orgánů byl zakázán.

V roce 2001 byl přijat nový pozemkový zákoník. Zákon trhu se zemědělskou půdou byl představen v roce 2003. Státní katastr nemovitostí byl zaveden v roce 2009. Nyní je velmi důležité registrovat rodinné farmy jako právnické osoby za účelem poskytnutí jim práva vytvářet „zemědělský trh transakcí“ představující jak koupě, prodeje a pronájmy, tak i hypoteční pozemky (SAGAYDAK a kol., 2014).

Pozemkové úpravy v Rusku nemají tak dlouhou historii, jako například státy Evropy. Jelikož se zde počátky pozemkových úprav datují od 90. let, tak proto s nimi

v Rusku nemají takové zkušenosti, ale díky pomoci států Evropské unie dochází k jejich uvádění do procesu.

Další zemí východní Evropy, kde nemají s pozemkovými úpravami dostatečné zkušenosti je Ukrajina. Neexistuje zde žádná státní politika, která by se týkala pozemkových úprav. Je nutné podotknout, že vypracování také strategie je už na čase. Existují tři přírodní (evoluční) způsoby pozemkových úprav:

1. Pronájem pozemků ze strany středních podniků zemědělců.
2. Pronájem pozemků velkých farmářských podniků.
3. Rozšíření malých, soukromých, venkovských farem díky pozemkovým podílům jejich členů (SHMIDT, 2006).

V roce 2007 došlo ke zrušení legislativy moratoria k prodeji a nákupu zemědělské půdy, vytváření pravidel týkajících se zemědělského trhu. To znamená, že systém registrací, hypoték a hypotéčních kreditování urychlí proces konsolidace půdního fondu a tvorbu civilizovaných pozemkových vztahů.

7. Pozemkové úpravy na Americkém kontinentu

Brazílie má extrémní koncentraci země, je zde nejvyšší venkovská populace na západní polokouli, a to 30 miliónů lidí, což představuje 16% celkového brazilského obyvatelstva žijícího ve venkovských oblastech. Přibližně 80% venkovského obyvatelstva Brazílie žije v podmínkách chudoby (FIDA, 2007).

V roce 1960, v reakci na výzvu z rolníků a zemědělských dělníků pro rozsáhlé rozdělení půdy, začala Brazílie proces agrárních reforem, jejichž cílem bylo modernizovat tyto velkorozměrové majetky (McKENNA, 2004).

Vzhledem k tomu, že půda není jen komodita, ale také je zdrojem pro život a společnost, představuje pozemková reforma politiku, která musí být vždy projednána. Od roku 1960 až do současnosti byla pozemková reforma v politické agendě brazilské vlády a jako populární sociální reference, protože byla považována za jednu z příčin vojenského převratu v roce 1964 a příčinou největšího společenského hnutí světa MTS (Movimento dos Sem Terra). Nicméně záměry tvůrců politik navrhovaly agrární reformy lišící se v závislosti na národní,

mezinárodní, hospodářské a politické faktory. Záměry se měnily nejen podle úmyslů politických tvůrců, ale také proto, že vnitřně pozemkové reformy lze interpretovat sociálně-politicky pro důstojnost, spravedlnost, suverenitu, národní osvobození a demokracii, nebo navíc ekonomický smysl stanovení trhu s pozemky, práva nemovitostí, instituce pro technologii, výroby a hospodářské dynamiky (GUILHERME, 2008).

V období na konci 20. století se stalo odlesňování a kolonizace v brazilské Amazonii otázkou ochrany životního prostředí. Desetiletí počínající rokem 1978 s koncem v roce 1988 byla vyznačována hrubým odlesňováním, které se odhaduje na 21 130 km² ročně. Vláda režírovala kolonizaci a vývojové projekty, které byly motivované vysokou mírou imigrace do příhraničních oblastí Amazonie, což vytvářelo nejdůležitější imigrační složku v regionálním populačním růstu od roku 1970. Osady a jiné federální projekty pro kolonizaci regionu měly značný vliv na amazonskou krajinu. Celkové příčiny odlesňování úzce souvisejí s vlastnostmi lidského systému pro využívání půdy, které nahrazovalo (nebo zachovávalo) les (ÁLVARO a kol., 2006).

Odlesňování, využívání půdy a změny půdního krytu Amazonie jsou i nadále důležitou otázkou. Odlesňování je nyní na nejvyšší úrovni v historii, a to navzdory úsilí jeho kontroly, a nahromaděné znalosti o vztahu amazonského pralesa s globální dynamikou životního prostředí ukazuje, že odlesňování a související úbytek biologické rozmanitosti s uvolňováním uhlíku tvoří globální problém (FEARNSIDE a kol., 2005).

MARTINELLI a kol. (2010) uvádí, že studie zabývající se mírou odlesňování počítají s aspekty, jako jsou velikosti pozemků, které vymezují přímý vliv domácností na využívání půdy a změn pokrytí půdy. Za druhé, venkovské familiární nemovitosti se liší ve velikosti, která se může během času měnit kvůli integračním procesům (např. fragmentace vlastnictví děděním) a socioekonomické změny (např. pozemkovými úpravami vyústěné kapitalizace některých malých vlastníků, roztržštění chovu dobytka a mechanizované zemědělství). Za třetí, pokud velikost majetku a změny ve velikosti pozemků souvisí ve větším měřítku s využíváním půdy a změnami krytu půdy, vlastnost velikost by měla být použita k přechodu od analýzy

mimoúrovňové k obecné/regionální úrovni s cílem pochopit a předvídat využití půdy a změny pokryvu půdy.

Minulé výzkumy nám říkají hodně o způsobu využívání půdy a o změnách pokryvu pozemků, které byly postupem času přetvářeny díky rodinnému obývání nemovitostí v různých typech sídel Amazonie. Nicméně minulé výzkumy byly často zaměřeny na oblasti s vládou sponzorovaným osídlením, ve kterém se velikost nemovitostí liší velmi málo. Rodiny byly přiřazeny k nemovitosti standardní velikosti a tvaru (ÁLVARO a kol., 2006).

Na severu Brazílie se nachází důležité město Santarém, které leží v západní části státu Para. Santarém je strategicky umístěno na soutoku dvou řek, Tapajos a Amazonka. Santarém je důležité přístavní místo spojující dvě největší města v brazilské Amazonii, Manaus a Belém. Santarém existuje od koloniálního období. Tato oblast má dlouhou historii obsahující přistěhovalství a vypořádání se s následujícími ekonomickými cykly rozmachu a krachu zahrnující kakao, cukrovou třtinu, gumu, jutu, dřevo, zlato a ryby. Během 20. století se malá zemědělství, chov dobytka, těžba dřeva vyvinuly a koexistovaly. Tato plocha zahrnuje části samovolně obývané (bez jakékoliv administrativy) a části okupované sponzorované vládou (kolonizace projektů) od roku 1970. Oblast nyní zažívá boom sóji, včetně souvisejících pozemkových úprav. Mechanizované zemědělství sóji se stalo životaschopné a sója je expandující plodinou regionu v návaznosti na technické, politické a ekonomické změny, včetně zlepšení infrastruktury, které přitahují producenty z jižní a středozápadní Brazílie (ÁLVARO a kol., 2006).

Produkce sójových bobů a mechanizace ovlivňují agrární struktury, včetně změn v rozložení půdy, technologiích, produktů a cílů produkce, mobility obyvatelstva a také distribuci.

ÁLVARO a kol. (2006) v roce 2003 po pracích v terénu zjistili, že agrární struktury v Santarém se mění v průběhu času. V roce 2003 se zde vyskytoval vyšší podíl velmi malých nemovitostí (méně než 5 ha) a velkých nemovitostí (více než 100 ha) a odpovídajícím způsobem nižší podíl mezilehlých velkých nemovitostí (mezi 5 a 100 ha). Pozemkové úpravy a fragmentace půdy jsou dva hlavní důvody, proč od konce roku 1990 zesílily tyto změny v agrární struktuře. Na jedné straně agregace půdy nebo konsolidace jsou motivovány majiteli ze středozápadní a jižní Brazílie,

kteří mají zakoupené velké plochy v Santarém pro mechanizované zemědělství (první plodící rýže a nyní rýže a sója). Někteří místní vlastníci velkých nemovitostí, kteří měli dříve mnoho pastvin, nyní praktikují mechanizované zemědělství a nakupují nové pozemky pro rozšíření zemědělských podniků. A drobní farmáři v důsledku zvyšování cen pozemků a nedostatku půdy svou půdu prodávají velkým podnikům. Někteří z těchto drobných zemědělců pak používají peníze na nákup malých zemědělských pozemků v blízkosti vesnice, zatímco jiní hledají pozemky v zalesněných oblastech daleko od města s cílem otevřít novou farmu.

MARTINELLI a kol. (2010) uvádí, že navíc k výměně pozemků ustanovení plodin, jako je sója, kukuřice a cukrové třtiny, vedlo k pozemkovým úpravám a intenzifikaci zemědělství.

Na druhou stranu k fragmentaci dochází na malých šaržích. Následné rozdělení původní půdy, které často pochází z dědictví, vede k roztržitosti stejně jako prodej ze strany dědiců po částech velkým podnikům. K fragmentaci také dochází prodejem malých parcel podél silnic.

Nicméně budoucnost brazilského Santarém bude pravděpodobně vypadat zcela odlišně. V současné době prochází region procesem pozemkových úprav a rozšíření velkých polí ročních plodin, což odpovídá vstupu mechanizovaného zemědělství do regionu. Krajina je nyní mozaikou malých zemědělství, velkých zemědělství a rostoucích vesnic včetně oblastí v lese. Nicméně teprve se ukáže, zda současný boom sóji v regionu povede k vylidnění krajiny velkých zemědělských podniků v kombinaci s bývalými zemědělci vydělávajícími si na živobytí ve městech a malých obcích. Je také třeba vyčkat, zda odpovídající zvýšení výroby a produktivity podniků dostatečný ekonomický růst pro zaměstnávání těch, kteří opouštějí zemědělství v jiných odvětvích (ÁLVARO a kol., 2006).

Brazílie vyvinula rozsáhlý, komerční, zemědělský systém, celosvětově uznávaný pro svou roli v růstu domácí ekonomiky a rozšíření vývozu. Avšak úspěch tohoto sektoru byl spojen s rozsáhlou destrukcí brazilského ekosystému, zejména Carrado a brazilská amazonská džungle, stejně jako se zhoršováním životního prostředí. Brazilský zemědělský rozvoj také vedl k pozemkovým úpravám, ale stěžující zde byla historická, distribuční, půdní nerovnost. Tento vzor zemědělského růstu posílil postavení Brazilského statusu jako jedné z nejvíce nerovnoprávných zemí světa,

pokud jde o rozdělování příjmů, takže je těžké tvrdit, že národ sleduje cestu udržitelného rozvoje (MARTINELLI a kol., 2010).

V Mexiku na počátku roku 1990 představovalo zemědělství pouze 3,8 % HDP, přičemž 34,4% obyvatelstva žije ve venkovských oblastech. Tento fakt vyvolává otázku, zda by zlepšení vlastnických práv k zemědělské půdě mohlo být faktorem, který by vedl k efektivnějšímu umístění pracovní síly (JANVRY a kol., 2014).

Dobře definovaná a bezpečná vlastnická práva pozemků, jsou již dlouho považována za nezbytná pro hospodářský rozvoj. Existují však různé způsoby, jimiž lze tato práva stanovit. Na rozdíl od normy ve vyspělých zemích, kde jsou práva zřízena pomocí pozemkových titulů, v mnoha rozvojových zemích jsou zřízena podmínkou užívání půdy (HEATH, 1990).

V letech 1914 až 1992 v Mexiku vznikala agrární společenství tzv. Ejidos. Byla to část období ambiciózních reformních programů, ve kterém byla členům komunity (ejidatarios) udělena možnost používat a nabývat práva jednotlivých pozemků. Pozemky byly malé, aby se přizpůsobil cíl pokrýt poptávku po půdě tak velké populace, jak to jen bylo možné. Se zákazem obou pozemkových úprav prostřednictvím pronájmu nebo prodejem a fragmentací pozemků, omezující dědictví pouze jednoho dítěte. Pozemek musel být použit osobně tím, který nemovitost přijal a jeho rodinou. Jakákoliv půda ponechána ladem po dobu delší než dva roky byla udělena jinému příjemci. Efektivní využívání půdy typicky znamenalo pěstování kukuřice v rozsáhlém množství (JANVRY a kol., 2014). Ten ve své práci dále uvádí, že zákaz pozemkových úprav může předejít zachytávání úspor z rozsahu a udržovat nízké výnosy.

V Mexiku se uskutečnily dvě pozemkové reformy. První hlavní reforma, provedená v období od roku 1914 do roku 1992, byla jedna z největších na světě. Reforma se skládala z vlastního vyvlastnění velkých soukromých pozemků a přerozdělování těchto území skupinám sedláků, pořádaných v agrárních společenstvích zvaných Ejido (SANDERSON, 1984).

Jakmile jim byla přidělena, země byla řízena shromážděním Ejido pod vedením ruky státu. Zemědělci obdrželi užívací práva k pozemkům pro individuální pěstování, přístup ke společnému využití půdy (pro lesy, pastviny a povrchové vody) a k obytným pozemkům pro bydlení. S cílem omezit koncentraci půdy bylo

ejidatarios zakázáno prodávat nebo pronajímat své pozemky, a to i v případě, že by to bylo efektivní vzhledem rostoucím výnosům z rozsahu (JANVRY a kol., 2014).

Zatímco první reforma dosáhla společenské funkce distribuovat malé množství půdy co největšímu počtu obyvatel venkova, směřovalo to naopak k nízké zemědělské produktivitě a vysoké míře chudoby mezi jednotlivými příjemci (JANVRY a kol., 1997). S blížícím se příchodem NAFTY mexická vláda zavedla v roce 1992 zásadní ústavní reformu s cílem zlepšit efektivitu v Ejido jednotlivými certifikačními pozemky současným uživatelům. Tato druhá reforma byla jasně určena ke zvýšení bezpečnosti přístupu k půdě podle vymezení jednotlivých vlastnických hranic v rámci Ejido s očekáváním podpory dlouhodobých produktivních investic „ejidatorů“ (HEATH, 1990).

Program byl národního rozsahu a trval 13 let, než byl dokončen. Registrační proces začal s úředníky z úřadu Agrárního zastupitelství (PA) s přítomnými Ejido úředníky pro poskytování informací o postupu. Sestava Ejido byla jmenována, aby schválila zahájení procesu certifikace. Po prvním sestavení vládní úředníci z Národního institutu pro statistiku a geografii (INEGI) spolupracovali s Ejido, aby identifikovali vlastníky pozemků a vytvářeli mapy Ejida (JANVRY a kol., 2014).

Jakékoliv spory o vlastnictví musely být vyřešeny během této fáze procesu Agrárními soudy, které byly zvláště vytvořeny pro řešení těchto konfliktů. (DENINGER a BRESCIANI, 2001). Poté, co byly vyřešeny všechny konflikty, byly mapy znázorňující pozemky s individuálními vlastníky předloženy ke schválení konečné radě Ejido. Po schválení následovalo vydávání vlastnických certifikátů Národního agrárního registru (RAN) současně všem držitelům práv v Ejido. Až na některé konfliktní zóny program postupoval pozoruhodně hladce (JANVRY a kol., 2014).

8. Pozemkové úpravy Asie

Pozemkové úpravy jsou celosvětovým fenoménem. Mohou zlepšit produktivitu půdy a případně i souhrnné produktivity výrobních faktorů, pokud to vyvolává a podporuje technický pokrok a zvyšuje rozsah úspor. Jiní zjistili, že pozemkové úpravy mohou také zlepšit produktivitu práce (WU, 2005).

Čína je známá svojí pečlivostí a množstvím tradic. Pověstné je i čínské zemědělství, neboť více než dvě třetiny obyvatel žilo na venkově a živilo se rolnictvím. Trpělivě pěstovali širokou škálu plodin, jako je rýže, pšenice, proso, kaoliang, sójové boby a kukuřice. Šetrně vybudovali komplex známých zavlažovacích terasových polí. Významný je v Číně i chov dobytka s rozsáhlými pastvinami. To vše bez použití těžké mechanizace. V současné době mnoho venkovských zemědělců venkov opouští a hledají si uplatnění v jiném odvětví jako v průmyslové výrobě, řemeslnictví, dopravě apod. (FUNIOKOÁ, 2009).

Bohužel v posledních letech krajinnou tvorbu a hospodaření s půdním fondem zastínil ekonomický rozvoj ve městech, který zásadně ovlivňuje krajinný ráz země (WUYANG, 2014).

Navzdory tomu, že pozemkové úpravy v čínském venkově mají dlouhou historii, moderní implementace pozemkových úprav byla zahájena v roce 1950. V té době pozemkové úpravy zahrnovaly zejména nové stanovení užívání půdy včetně přeskupení pozemků, rekonstrukci odvodňovacích systémů, budování místních komunikací a tak dále, to vše ovšem za účelem zvyšování využívání půdy (HUANG a kol., 2011).

I v Číně došlo na pozemkové reformy. Byly charakteristické pro venkovské oblasti Číny od založení Lidové republiky v roce 1949, kde proběhly tři hlavní reformy. Nejprve přišla radikální revoluce na počátku 1950. Vyvlastněním pozemků hospodářů a jejich distribucí bezzemkům Čína dosáhla cíle mít vlastní kypřiče, to byl sen čínských farmářů po tisíce let. Došlo k vytvoření vrstvy drobných soukromých zemědělců. Stejně jako ostatní socialistické země i Čína tvarovala svou politiku zemědělské půdy ze známého modelu Sovětského svazu, který se vyznačoval kolektivním vlastnictvím a jednotným kolektivním provozem (CHEN a DAVIS, 1998).

Pozemková reforma otevřela cestu k obrovskému nárůstu produktivity v zemědělské výrobě a tím k uvolnění lidského potenciálu. Na čínském venkově vzniklo 21 milionů firem, většinou iniciovaných rolníky, zabývajících se průmyslovou činností, potravinářstvím, textilní výrobou, stavebnictvím, službami atp. Zaměstnáno bylo 140 milionů lidí. Tyto venkovské podniky vznikaly z mnoha důvodů především v přímořských provinciích (ČÍHAL, 2005).

K druhé pozemkové reformě došlo formou kolektivizace v polovině roku 1950. Během tohoto procesu byli jednotliví zemědělci nuceni připojit se ke kolektivům. Tato kolektivizace nakonec vyústila v instituci, která se nazývala „People's commune“. S centrálním řízením vlastnických práv a chybně použitými rovnostářskými zásadami distribuce byla zničena provozní svoboda zemědělců a jejich nadšení pro výrobu. Mnohá literatura poukazuje na špatný výkon kolektivního systému (CHEN a DAVIS, 1998).

V Číně neexistovalo soukromé vlastnictví půdy, vlastnická práva připadla státu. Od poloviny osmdesátých let si mocenské centrum uvědomovalo, že je potřeba zavést jiná pravidla pozemkové držby a nájmu pozemků jako nezbytný základ funkčního zemědělství. Pozemková reforma v 80. letech minulého století vedla k tomu, že se čínské zemědělství vymanilo ze závislosti na dovozu potravin. Kolektivní vlastnictví půdy sice zůstalo zachováno, ale zemědělská půda byla víceméně rovným způsobem distribuována mezi 180 milionů rodin čínských zemědělců. Distribuce byla závislá na velikosti rodiny (průměrná výměra na domácnost: 0,46 ha; počet parcel na domácnost: 3,16; průměrná parcela: 0,14). Reforma měla obrovský dopad na čínské zemědělství i přes to, že státní investice do zemědělství prakticky úplně zmizely. Hrubý zemědělský důchod v období 1980 a 1990 narostl o sto procent, a růst pokračoval do konce devadesátých let, kdy např. produkce obilovin každoročně narůstala o dvě procenta (ČÍHAL, 2005). CHEN a DAVIS (1998) ve své práci uvádí, že výsledek třetí reformy se ukázal jako velký úspěch. Nebylo pochyb o tom, že systém motivoval zemědělce tím, že jim nabídl svobodu práv při využívání pozemků a rozhodování spojených s odměnami za jejich výkony. Důsledkem toho bylo značné oživení čínského zemědělství. Po 30 letech stagnace růst zemědělské produkce v první polovině roku 1980 zrychlil na míru několikrát vyšší předchozímu dlouhodobému průměru.

Původním záměrem reformy v osmdesátých letech bylo garantovat rodině rolníka užívání pozemků na třicet let. Garantování uživatelských práv není nic neobvyklého.

JINMING (2015) uvádí další problém, který se časem ukázal, byla urbanizace. Urbanizace v Číně nabývala zvláštního významu, protože byla nedílnou součástí politik řízení hospodářské transformace. Bohužel dlouholeté zanedbávání rozvoje venkova již způsobilo vážné problémy. Zejména také vedla k obrovským ztrátám

zemědělské půdy, a to navzdory skutečnosti, že expanze čínské urbanizace výrazně přispěla k hospodářskému růstu.

V současné době si čínská vláda uvědomila, že pozemkové úpravy jsou účinným protiopatřením k zajištění ekonomické životaschopnosti venkovských oblastí. Změna cíle pozemkových úprav ze zemědělského/statkářského na cíl, jenž povede k pokrytí požadavků veřejnosti na přístup k půdě a vyřešení tím i některých výsledných rozporů s využíváním půdy (HUANG, 2011).

Pozemkové úpravy byly zavedeny v Číně od poloviny roku 1990 a normálně jsou prováděny vykonáním pozemkové úpravy za pomoci projektů (LCP). Od roku 2006 do roku 2010, bylo schváleno 124 085 projektů (LCP) financovaných národní a provinční vládou, přičemž celková plocha těchto projektů byla 110 600 km² (ZHANG a kol. 2014).

Aby bylo možné lépe vykonávat pozemkové úpravy, tak v roce 1997 zřídilo Ministerstvo půdy a zdrojů Číny (MLRC) novou agenturu - Národní středisko pozemkových úprav a rehabilitací půdy (NLCRC), které bylo zodpovědné za pozemkové úpravy (LONG, 2014).

Mezi jeho úkoly patří: iniciování projektů národních pozemkových úprav, nabízející technickou podporu při provádění místního scelování pozemků, správu finančních fondů pozemkových úprav a rehabilitací a vedení inženýrství a technologii výzkumu v oblastech pozemkových úprav a rehabilitací. Také každá provincie a magistrát měly zřízené regionální Středisko pozemkových úprav a rehabilitací s myšlenkou pomáhat NLCRC při provádění pozemkových úprav (HUANG, 2011).

Na sklonku 1997 NLCRC zahájilo 1. desetiletí (2000-2010) program pozemkových úprav na národní úrovni. Tento program si kladl za cíl sjednotit roztržštěné a málo využívané půdy. Cílem také bylo kultivovat pustinu nebo půdy poškozené těžbou nebo přírodními katastrofami a rozvíjet nevyužitý půdní fond s předpokladem monitoringu eroze a desertifikace půdy. Ke konci roku 2006 bylo uspořádáno 2 320 projektů pozemkových úprav, které byly uspořádány podle MLRC. Celková velikost těchto projektů činila 16 258 km² s plánovaným zvýšením plochy orné půdy o 3 726 km². V souhrnné investici ve výši 29,79 miliard Juan (HUANG, 2011).

V roce 2005 ministerstvo (MLRC) přizpůsobilo inovační politiku územního řízení „v návaznosti na zvyšování městských stavebních pozemků se současným snižováním venkovských sídel“, což znamená, že na krajské úrovni, při navýšení městských stavebních pozemků pro budoucí rozvoj měst, by neměl být větší počet než snížených venkovských sídel (HUANG, 2011). Současně na to, měly být venkovská sídla prostřednictvím pozemkových úprav přeměněna na obdělávané půdy tak, aby objem stavebních pozemků v kraji nebyl zvyšován, a bylo udrženo množství a kvalita místní stabilní zemědělské půdy. Tyto záměry měly vést ke schématu racionálního využívání půdy.

Tato politika byla obhajována, protože splňovala potřeby vlády pro stavební pozemky, které jsou nezbytné pro zajištění budoucího ekonomického vývoje. To také hrálo důležitou roli při racionalizaci venkovského územního vzoru a v budování nové krajiny. Poté, co byla zavedena tato politika, došlo i ke změně vzhledu venkovských sídel. Dříve zchátralá a zdevastovaná sídla se proměnila v uklizená a čistá.

Čína prožívá období obrovských změn nesrovnatelných s jinou částí světa. Oblasti obrovské průmyslové a vědecké koncentrace a intenzivní zemědělské výroby jsou konfrontovány s velmi zaostalými venkovskými oblastmi nerespektováním životního prostředí a ochrany pracovních sil. Jak se bude Čína vyvíjet je pro mnohé zatím velkou neznámou (ČÍHAL, 2005).

Čína také klade důraz na plánování využití půdy, na pozemkové úpravy a rehabilitaci degradované půdy, na vytvoření marketingového systému s půdou včetně možností převodu práv k půdě popř. jejich prodeje. (CIKÁNEK a kol., 2008).

Pozemkové úpravy si kladou za cíl chránit zemědělskou půdu, zlepšit „nové venkovské konstrukce“ a zlepšit rozvoj integrace měst a venkova (JINMING, 2015).

Na základě analýzy SWOT se navrhuje strategický plánovací rámec pro pozemkové úpravy na národní úrovni se zaměřením na objasnění vnitřních potenciálních slabostí strategií a vnějších příležitostných hrozeb strategií zapojených do procesu pozemkových úprav. Vzhledem k tomu, že lze dojít k závěru, že pozemkové úpravy v Číně dosud nevstoupily do fáze krajinného-ekologického vzoru, je na pokraji hranic tohoto stadia. To znamená, že navrhovaný strategický plán by měl poskytnout silnou ochranu pro kontinuální podporu pozemkových úprav, prostřednictvím aplikace shora dolů a komplexního designu, zvažuje zemědělskou

výrobu, živobytí a ekologii jako komplexní cíle. Analýza SWOT o pozemkových úpravách v Číně je uvedena v § 2 následovaná strategickým plánovacím rámcem pro pozemkové úpravy, který je uveden v oddíle 3. Oddíl 4 obsahuje závěry a diskuse o politických dopadech (JINMING, 2015).

Na konci června 2010 Xu Shaoshi, tajemník MLRC, oznámil, že plán pozemkových úprav na národní úrovni druhého desetiletí (2011-2020) bude brzy zahájen s cílem udržet ne méně než 120 milionů ha obdělávané půdy k zajištění bezpečnosti potravin pro populaci 1,3 miliardy. Od roku 2011 do roku 2020 očekává venkovská ekonomika Číny, že udrží stabilní růst. Pozemkové úpravy s cílem usnadnit udržitelný rozvoj zemědělství a venkova před sebou mají ještě dlouhou cestu (HUANG, 2011).

Čína je uprostřed důležitého období strategických příležitostí pozemkových úprav, jakožto nedílná součást ekonomického a sociálního rozvoje (JINMING, 2015).

Čína dne 27. března v roce 2012 zahájila „Národní plán pozemkových úprav“, (2011-2015), s cílem vybudovat 26,67 milionu ha vysoce kvalitní zemědělské půdy, která povede k národnímu zajištění a zabezpečení obilí a také ke konsolidaci 300 tisíc ha venkovské půdy či k racionalizaci venkovského osídlení (LI a kol., 2014).

WANG a kol. (2014) uvádí, že z hlediska velkoplošného měřítka v procesu urbanizace v Číně došlo po stránce sociální a ekonomické k obrovským změnám. Nicméně „Národní plán pozemkových úprav (2011-2015)“ se blíží konci, a tak budou pozemkové úpravy v Číně potřebovat nový strategický plánovací rámec pro nové období (2016-2020).

Čína do budoucna plánuje, že během třináctého pětiletého plánu (2016-2020) bude přidáno více než 26 667 milionu km² stabilní výnosné zemědělské půdy, vyznačující se vysokou kvalitou. Do roku 2020 celková plocha dosáhne 53 334 milionu km², což představuje více než 50% základu národní zemědělské půdy. (JINMING, 2015).

Jako taková, je zde ještě dlouhá cesta vpřed pro pozemkové úpravy s cílem usnadnit zemědělství a rozvoj venkova, který bezprostředně volá po vedení vědeckých a praktických SPFLC, analyzující vnitřní i vnější prostředí, zapojením zúčastněných stran a jeho realizaci (HALA, 2007 a OGU, 2000).

Pozemkové úpravy jsou výborným nástrojem pro podporu primární produkce základních potravin, zlepšení pracovních podmínek v zemědělství a také pro životní podmínky lidí žijících ve venkovských oblastech během koordinačního rozvoje měst a venkova. V posledním desetiletí bylo období, kdy se ve venkovských oblastech rozvíjela čínská ekonomika a zvyšovala se poptávka po půdě. Praxe pozemkových úprav v Číně jasně ukázala, že to může být efektivní a aktivní nástroj územního řízení pro řešení problémů spojených s venkovskou oblastí udržitelného rozvoje (HUANG, 2011).

Čína dosáhla transformační fáze vývoje. Pozemkové úpravy v Číně dosud nevstoupily do fáze, v níž by trvala na krajinné ekologické ochraně zaměřené na zlepšení kvality životního prostředí a kvality výroby zemědělské půdy, ale to vše je na prahu této etapy. Pod vedením, které volá po „udržování rychlého růstu, za současného dodržování principu ochrany orné půdy.“ Současná mise Číny ohledně pozemkových úprav stále potřebuje provést jako primární úkol navýšení orné půdy za účelem realizace dynamické rovnováhy s ohledem na celkovou ornou půdu země.

Zda pozemkové úpravy zvýší produktivitu práce, bude do značné míry záviset na tom, zda program a ekonomické prostředí obecně podpoří proces nahrazování kapitálu v podobě pracovní síly. V Číně se v současné době z důvodu rozsáhlého fondu venkovské nadpráce a nezaměstnanosti neočekává, že tato substituce bude mít velký význam a závažnost (WU, 2005).

Na Taiwanu termín pozemková úprava zahrnuje široké spektrum různých cílů a různých akcentů. Někdy mohou převyšovat ekonomické záměry jindy environmentální apod.

Pro Taiwance znamená pozemková úprava Kuomiva schéma nebo model zemědělské modernizace. Toto schéma integruje aktivity, jejichž cílem je pozvednout účinnost hospodaření, vytvořit optimální bloky parcel s větší průměrnou velikostí parcel, každý blok napojit k cestní síti a melioracím.

Pozemkové úpravy se na Taiwanu začaly provádět na počátku šedesátých let a do dnešní doby bylo konsolidováno 43% veškeré zemědělské půdy, tj asi 374 800 hektarů. V současnosti jsou na Taiwanu administrativní distrikty, kde došlo k úplné konsolidaci a připravují se projekty na vylepšení již konsolidovaných území. Akcent je nyní na rozšíření a vylepšení cestní sítě, obnovu vodohospodářských zařízení

a dokončení katastrální registrace. Jedním z cílů současných pozemkových úprav je vylepšení charakteru intravilánu sídel a asistence při přestavbě obydlí farmářů. Jedním z doprovodných hesel je větší průměrná parcela, zkrášlení vesnice a vylepšení života zemědělců. Proces pozemkové úpravy je centrálně řízen, striktně plánován a výsledky jsou neustále vyhodnocovány, jak odpovídá čínské tradici (ČÍHAL, 2005).

V Indii a Nepálu je urbanizováno pouze 27%, respektive 10% populace. Většina lidí navíc pracuje v zemědělství a počet obyvatel roste roční rychlostí 1,7% v Indii a 2,5% v Nepálu, což vede ke snižování velikosti pozemků (NIROULA a THAPA, 2005).

Samostatný počet vlastníků se v Indii zvýšil ze 71 milionů v roce 1971 na 89 milionů v roce 1981. MANHJUNATHA a kol. (2013) se domnívají, že dnešní počet vlastníků je asi 107 milionů, což značí zhoršování situace fragmentace pozemků v Indii.

V Nepálu byly zavedeny právní předpisy kvůli zabránění fragmentace půdy. Zemědělci, kteří chtějí prodat půdu, ji tak musí nejdříve nabídnout vlastníkům sousedících pozemků. Je-li tento zákon porušen, mohou se sousední vlastníci do sedmi měsíců obrátit na soud (THAPA a NIROULA, 2008).

NIROULA a THAPA (2005) uvádí, že stejný předpis byl zaveden i v Indii. Například v Bhútánu je stanoveno, že domácnost, která vlastní 10 ha půdy, již nemůže nakoupit další půdu, a taktéž rodina s 2 ha nebo i méně ha, již nemůže svou půdu prodávat. Do roku 1970 družstevní zemědělství představovalo účinný nástroj proti fragmentaci. Malé fragmentované pozemky by mohly být sloučeny do jedné provozuschopné jednotky, díky čemuž by se zvýšila produktivita a byla by efektivně využívaná pracovní síla. V Indii se v roce 1959 zúčastnilo programu pouze 2% zemědělců a obdělávali pouze 6,4% z celkové výměry zemědělské půdy. Družstevní zemědělství bylo realizováno též v Nepálu, ale bohužel se ho nepodařilo dostatečně dlouho udržet kvůli vyvolaným konfliktům a neúčinnému řízení. Dalším velkým problémem byl marketing. Členové družstva neměli potřebné schopnosti a ani potřebné spojení s obchodní sítí, proto se nakonec rozpadla. Ukázalo se, že výhody dokázali čerpat jen chytří členové.

Další navrhovanou změnou v Nepálu je možnost změny dědičného systému. Toto opatření je ale jednou z nejméně preferovaných možností, a to zejména proto, že většina lidí žijících na venkově nemá jinou možnost živobytí než je zemědělství. Vláda si je vědoma toho, že díky dědičnému systému se zhoršuje fragmentace pozemků a obyvatelé si nejsou nuceni hledat jiná nezemědělská zaměstnání (THAPA a NIROULA, 2008).

GHATAK (2007) uvádí, že nejzřetelnějším argumentem v Indii ve prospěch pozemkových reforem je vlastní kapitál. V zemi s nedostatkem půdy, s významnými částmi venkovského obyvatelstva pod hranicí chudoby, je z tohoto hlediska případ pro zajištění, aby měl každý přístup aspoň k minimálnímu množství pozemků, více než přesvědčivější. Nicméně, toto je obecný argument pro přerozdělování. Vyžaduje-li si to tento případ, tak je potřeba pochopit ekonomické síly, které řídí přerozdělování půdy.

Legislativa pozemkových reforem v Indii se skládala ze čtyř hlavních cílů:

- zrušení zprostředkovatelů, kteří byli nájemnými kolektory v rámci nezávislosti tržeb pozemkového systému;
- regulace nájemného, která se pokouší zlepšit smluvní podmínky, kterým čelí nájemníci, včetně podílů plodin a zabezpečení držby;
- strop půdního fondu s cílem přerozdělování přebytku půdy bezzemkům;
- pozemkovými úpravami scelit nesourodé půdy zemědělských podniků (GHATAK, 2007).

BESLEY a BURGESS (2000) uvádí, že legislativa pozemkových úprav byla nařízena méně než ostatní reformy a díky částečné nedostatečným záznamům pozemkových úprav, bylo jejich provádění považováno za sporadické. Pozemková úprava je také ve svém přerozdělovacím dopadu považována za neprogresivní, vzhledem k tomu, že bohatší farmáři mají tendenci používat své síly k získání lepších podniků. Dále ve své studii použili údaje z 16 hlavních indických států, z období 1958-1992. Využili variantu napříč státy v průběhu času právních pozemkových reforem, která měla určit vliv pozemkové reformy na produktivitu a chudobu. Vytvořili kumulativní proměnou, která shrnovala řadu legislativních reforem, k dnešnímu dni v určitém stavu. Kontrolování pro státní a pevné roční dopady,

a množství času měnící ekonomické a politické proměnné zjistilo, že opožděná verze proměnné kumulativních pozemkových reforem má negativní a významný vliv na chudobu. Zajímavé zjištění bylo, že je to způsobeno především složkou pozemkové reformy.

BANERJEE a kol. (2002) uvádí, že jimi provedená studie, která se zaměřuje na západní Bengálsko, na stát, kde byly nájemné reformy prováděny velmi pečlivě, mají odlišné závěry: nájemné reformy zlepšily zemědělskou produktivitu.

9. Pozemkové úpravy na Africkém kontinentu

V dominantní zemědělské ekonomice pozemků ve východní Africe jsou pro lidi pozemky tím nejcennějším majetkem. Více než 80% lidí žije v závislosti na zemědělství a nezaměstnanost ve venkovských oblastech. Pozemky jsou formou bohatství. Bohužel ve východní Africe je půda předmětem sporů, které se obecně týkají půdy či přírodních zdrojů (MUSAHARA a kol., 2013).

Pozemkové úpravy na africkém kontinentě nemají takovou historii jako například v Evropě. MOLEN a kol. (2014) se ve své práci snaží vyjádřit význam pozemkových úprav v celosvětovém měřítku. Dále se snaží zjistit, zda by se měly pozemkové úpravy provádět ve větší míře i na Africkém kontinentu. Jako hlavní důvod, proč aplikovat pozemkové úpravy v africké Ghaně, uvádí problémy s fragmentací pozemků, která se na tomto území vyskytuje.

Jelikož v Ghaně doposud neexistovaly žádné legislativy a zákony o pozemkových úpravách, nemohly zde být ani realizovány. Nicméně zde existují určité legislativy, které by mohly tvořit dobrý základ pro jejich realizace. Tyto právní předpisy zahrnují Státní pozemkový zákon, zákon 125 z roku 1962; dále zákon Správy katastru nemovitostí nebo zákon o Dopravní síti v Ghaně. Tyto právní předpisy mohou sloužit jako právní základ pro prozatímní provádění pozemkových úprav (HALLA, 2007).

WILDE a kol. (1967) uvádí, že Koloniální vláda Keni se po dlouhou dobu zdráhala, zda podpořit reformy pozemkové držby, ale spíše byli nakloněni k provedení posílení kontroly pozemků. Byly zde snahy o scelování a pozemkové úpravy. Tyto snahy se snažili prosazovat místní zemědělství pracovníci. V roce 1957

v okrese Kikuyu docházelo k pozemkovým reformám, které zde byly v plném proudu. Vyvíjely se metodou pokusu, a to v podobě projektů zahájených vládními úředníky.

Tyto agrární reformy v Keni byly prováděny jen v určitých oblastech. Většinou byly prováděny tam, kde proběhlo otevřené setkání s hejtmanem, a kde byly tyto projekty odsouhlaseny. Po odsouhlasení byla tato oblast jmenována prohlášením důstojníka nebo hejtmana jako „adjudication area“. Tyto oblasti byly dále rozděleny na menší části, obvykle stejné velikosti obsahující 500 a 1000 vlastníků pozemků. Poté byly po dobu 6 měsíců vypracovávány návrhy na pozemkovou držbu, kterých se ujal hejtman. Vlastníci pozemků měli povinnost mu být nápomocní.

Účinky těchto reforem nebyly na první pohled patrné, a projevovaly se pouze jako zahájení intenzivního programu vládou, na rozvoj afrického zemědělství a dále prováděly dostatečný stimul prostřednictvím programu pozemkových úprav a registrací.

Rwandská ekonomika je do značné míry agrární. Více než 80% populace žije ve venkovských oblastech a je závislá na zemědělství. Celková rozloha země měří 24 700 km² a s průměrnými 407 osobami na jeden čtvereční kilometr. Rwanda představuje nejhustěji obydlený národ Afrického kontinentu. Z tohoto důvodu je zde rozdělení země velmi roztržité a zkreslené. Řádná správa půdy je proto nutností. Nicméně většina právních předpisů, které by upravovaly správu a hospodaření s půdou v zemi, byla formulována jako kolonialistické a tak to zůstalo až do 90. let (MBONIGAMA a kol., 2013).

Pozemkové úpravy ve Rwandě je program, který začal být projednáván v období po Rwandské genocidě, která představovala masové vraždění v roce 1994. Tento program byl zahájen v roce 2008 jako součást programu „Intenzifikace plodin“, který představoval zaručení bezpečnosti potravin a měl posílit zemědělskou produktivitu země. Po pěti letech dochází v rámci programu k dramatickému zvýšení zemědělské produktivity.

MBONIGAMA a kol. (2013) uvádí, že politika pozemkových úprav byla stanovena vládou v roce 2004 po prezidentských návštěvách v Malawi, kde byly vidět skutečné přínosy konsolidovaných pozemků.

Pozemkové úpravy jsou odpovědí společnosti na masivní znehodnocování půdy částí Afriky, jako jsou Rwanda a Ghana.

Pozemkové úpravy v současnosti jsou ve Rwandě zapojeny v několika odvětvích. Jsou realizovány Ministerstvem zemědělství skrz Rwandské zemědělské rady, ale zahrnují místní správy, Orgán životního prostředí, nevládní organizace, místní správy a okresní a krajské úřady. Jsou tedy součástí vládního programu Intenzifikace plodin, který je provádí zároveň se zavlažováním a mechanizací, zaváděním hnojiv s vyšším poskytováním semene nebo manipulací po sklizni a následným skladováním a s marketingovou podporou pro vstupy a výstupy (MUSAHARA a kol., 2013).

Výsledky pozemkových úprav od svého zahájení v roce 2008, kdy celková plocha byla 28 016 ha, dosáhly 18- ti násobku, když v roce 2012 svou aplikací vytvořily 602 000 ha (MBONIGAMA a kol., 2013).

Zemědělství ve Rwandě je dobře známé a důležité hospodářské odvětví. Proto vize do roku 2020, která je hlavní strategií rozvoje pro Rwandu, uznává zemědělství jako vedoucí oblast rozvoje (BIZOZA a HAVUGIMANA, 2013).

V Etiopii byl systém držby v roce 1975 jeden z nejsložitějších na světě a nebyl pečlivě studován. Složitá národní historie si sebou nesla různé formy vlastnictví půdy a využívání. Od roku 1975 do 1991 poskytovala pozemková reforma veřejné vlastnictví všech venkovských pozemků a práva vlastnit půdu náležela státu. Nicméně reforma produkovala další reformy jako fragmentaci, znehodnocování půdy, nejistoty vlastnictví a neefektivní rozdělování půdy. Navíc fragmentace v některých oblastech země byla považována za velmi vážný problém (LEMMEN a BENNET, 2014).

V roce 1995 byl stanoven nový federální ústav, který poskytoval právo na vlastnictví venkovských, městských pozemků a všech přírodních zdrojů výhradně státu a lidu Etiopie. Tato federální ústava nedávala zemědělcům bezpečné právo nad zemí, kterou používali, a neudržovala spravedlivý přístup k půdě. Je to právě jedna z příčin chudoby, nedostatku potravin a omezeného přístupu občanům na pozemky a snížení zemědělské produktivity.

V Maroku zemědělství představuje zásadní parametr změny a zaujímá zásadní místo v národním hospodářství. Mezi významnými zemědělskými projekty

představují pozemkové úpravy dynamické mínění pro rozvoj venkovského světa. To má svůj význam zejména tam, kde cítí mechanizované zemědělství obtíže dosáhnout dobré ziskovosti ve využívání země. Bohužel v Maroku měly pozemkové úpravy velkou řadu problémů po stránce administrativního plánu, ale také po stránce technického plánu (SEMLALI, 2001).

Nyní pozemkové úpravy v Maroku hrají v přírodě významnou roli. Přinesly zemědělcům příležitosti k vyšším příjmům a lepším pracovním podmínkám. Ukázaly se jako vhodný nástroj při řešení problémů, týkajících se malých pozemků, někdy nepravidelně tvarovaných a vzdálených od usedlostí. A také tam, kde existují problémy s vodním hospodářstvím nebo problémy přístupu k přírodě. Nicméně obecné projekty pozemkových úprav a přerozdělení pozemků jsou časově náročné a při použití tradičních metod i nepřesné (ESSADIKI, 2005).

Z nejvýznamnějších technických problémů se jedná o: metodiky používané při vytváření základních dokumentů, kombinace dat různých přesností, uložené omezení, výpočetní problémy, nároky vlastníků půdy a obtíže při sestavení konečného přerozdělovacího projektu. Administrativní problémy nejsou v této souvislosti popsány (SEMLALI, 2001).

10. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabýval vývojem pozemkových úprav na našem území. Krajina, zemědělství, pozemková držba a pozemkové úpravy, prošly dlouhou cestu transformace, která byla závislá na daném období a na aktuálním stavu společnosti.

Historie zemědělství sahá až do období neolitu, kdy se člověk začal více zajímat o přírodu, o půdu a její využití. Půdu začal obdělávat a postupem času došlo k rozšiřování orné půdy mýcením lesů a zakládáním polí. V různých etapách vývoje společnosti se měnila i úroveň hospodářského využívání půdy.

Historie pozemkových úprav je velmi bohatá, a to jak ve světě, tak i na našem území. Pozemkové úpravy byly vyvolávány s rostoucím využíváním půdy pro zemědělské hospodaření a také po potřebě nastolit pořádek v pozemkové držbě. Provádění pozemkových úprav bylo též ovlivněno politickými a společenskými názory.

Na našem území docházelo od 11. století k tzv. vnitřní kolonizaci, která byla vyvolána růstem populace a zájmem feudálů zakládat nové poddanské vesnice. Na úkor lesa docházelo k navyšování zemědělsky obhospodařované půdy. V období mezi 12. až 14. stoletím přišla na řadu vnější kolonizace, která se vyznačovala přílivem nových kolonistů z Evropy. V hojném zastoupení šlo o kolonisty Německa a Nizozemí. Ve století 15. až 17. došlo k útlumu prací spojených pozemkovými úpravami.

Nástup 18. století s sebou přinesl podnět, který vyvolával potřebu úpravy rozdrobených pozemků třicetiletou válkou. Realizovaly se snahy o pozemkové úpravy, které v letech 1775-1785 vyústily v tzv. Raabitaci. Ta byla založena na odstranění roboty a dělení půdy velkostatků, komorních panství, některých církevních pozemků a půdy některých soukromých velkostatků. Půda byla následně přidělována drobným uchazečům. V 19. století nechal Josef II. vypracovat z důvodů rozdrobené držby stabilní katastr nemovitostí Rakouska-Uherska. Po roce 1857 zde probíhaly scelovací práce, které s sebou nesly přijetí potřebného zemského zákona.

Po konci 1. světové války se rozpadlo Rakousko-Uhersko a státy jej tvořící se osamostatnily. V letech 1919-1938, po vzniku Československé republiky, zde proběhla pozemková reforma, jejímž cílem bylo rozdělení velkých soukromých

pozemků. V roce 1919 byl založen i Státní pozemkový úřad. Tuto reformu vymezoval rámcový záborový zákon č. 215/1919 Sb., poté byly vydány následující zákony: zákon přídělový č. 81/1920 Sb. a zákon náhradový č. 329/1920 Sb.

Po druhé světové válce se začala rozvíjet další etapa změn v organizaci. Vznikla druhá pozemková reforma, která byla velmi rozsáhlým procesem, jelikož zasáhla velké množství půdy. Po roce 1949 umožňovaly tzv. jednoduché hospodářsko-technické úpravy pozemků přechod soukromě hospodařících zemědělců ke společnému družstevnímu hospodaření, a tak zajišťovaly kolektivizaci zemědělství. Byl vydán zákon č. 69/1949 Sb., o jednotných zemědělských družstvech, který dal pozemkovým úpravám zcela nový politický směr. V letech 1950-1960 vznikala JZD pod záštitou scelovacího zákona č. 47/1948 Sb. Následně na to probíhala druhá etapa socialistických pozemkových úprav. Po roce 1991 byl vydán zákon č. 229/1991 Sb. o půdě a následně na to zákon č. 284/1991 Sb. o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, jejichž platností nastala éra restitucí, kdy byl zemědělský majetek vrácen původním majitelům. V roce 2002 vstoupil v platnost zákon č. 139/2002 Sb. o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů.

Se zaměřením se na problematiku pozemkových úprav v Evropě jsem se snažil popsat části Evropy v zastoupení některých zemí spadajících do konkrétní části Evropy. V dnešní době má již mnoho evropských zemí Evropy v provádění pozemkových úprav a prací s nimi spjatých dostatečné zkušenosti. Historický vývoj těchto prací se odvíjel od situace, která se právě v dané zemi v danou dobu vyskytovala. Aspekty jako stěhování národů, poválečné stavy, růst obyvatel, uspokojování lidských potřeb a samotné zemědělství jako zdroj obživy mají velký vliv na historický vývoj dané země a také nemalý vliv na provádění pozemkových úprav a s nimi ruku v ruce jdoucími pozemkovými úpravami, scelováním pozemků, zábory půdy, znárodněním atd. Pozemkové úpravy v Evropě se od země k zemi do určité míry liší, ale také se zde vyskytuje určitá podobnost.

Dále bakalářská práce popisuje pozemkové úpravy se zaměřením se i na ostatní světové kontinenty, a to Asie, Afrika a Jižní Amerika.

V jižní Americe je vysoké procento venkovského obyvatelstva, jehož většina populace žije v podmínkách chudoby. I to byl jeden z mnoha důvodů pro zahájení procesu agrárních reforem, které sebou nesly i časté odlesňování a opatření pro možnost lepšího využívání půdy. Se vznikem nových pozemků, došlo i k nutnosti zavést pozemkové úpravy.

V Asii, konkrétně tedy v Číně, se neprovádí pozemkové úpravy tak, jak je známe u nás, zde představují zvyšování produktivity půdy, případně i souhrnné produktivity výrobních faktorů, technický pokrok a zlepšení produktivity práce. Jedním z mnoha problémů, které mají vliv na zavádění pozemkových úprav v Asii je i častý jev urbanizace, kdy se mnoho obyvatelstva stěhuje do měst, např. pro získání lepších pracovních příležitostí. Pozemkové úpravy zde také umožňují přeskupení pozemků, budování nové infrastruktury, odvodňovací systémy, to vše za účelem zvyšování využívání půdy.

Na Africkém kontinentu se nemohou pyšnit takovou historií pozemkových úprav, jako třeba ve východní Evropě. Půda a pozemky jsou pro zdejší populaci tím největším bohatstvím, a to je možná jeden z důvodů, proč se zde také vyskytuje problém fragmentace. V Africe dlouhou dobu neexistovala žádná legislativa pro provádění pozemkových reforem a pozemkových úprav. První snahu o provádění pozemkových úprav a scelování pozemků projeví samotní zemědělci. To vyústilo v částečnou akceleraci provádění pozemkových reforem, které se prováděly v určitých oblastech. Nicméně pozemkové úpravy jsou odpovědí společnosti, na masivní znehodnocování půdy částí Afriky, jako jsou Rwanda, Keňa, Etiopie a Ghana.

Použitá literatura

1. Álvaro, O. D'Antona, Leah, K. VanWey, Corey M., Hayashi. *Property size and Land Cover Change in the Brazilian Amazon*. *Population and Environment* (27), 2006, 373-396s.
2. Augusta, P., Honzák, F. *Jak se žilo ve starověku*. 1. vyd. Praha. Nakladatelství Albatros, 1989, 142s.
3. Backman, M. *The interaction between land consolidation and land banking/land funds in Sweden*. Workshop on Land Banking/Land Funds as an instrument for improved Land Management for CEEC and CIS 17-20 March, 2004.
4. Banerjee, V. A. Gertelr, J. P. Ghatak, M. *Empowerment and Efficiency: Tenancy Reform in West Bengal*. *The Journal of Political Economy*, (110), April 2002, 239-280s.
5. Barešová, Ema. *Zákon o půdě: komentář*. Praha: Panorama, 1991, 44s. ISBN 80-7038-157-4.
6. Besley, T. Burgess, R. *Land Reform, Poverty Reduction, and Growth: Evidence from India*. *The Quarterly Journal of Economic*, (115), 2000, 389-430s.
7. Bizozza, A. R. Havugimana, J. M. *Land use consolidation in Rwanda? A case study of Nyanza distrikt, Southern province*. *International Journal of Sustainable Land Use and Urban Planning*, (1), 2013. 64-75s.
8. Bullard R. T. L. *Land consolidation and rural development*. 2007
9. Bumba, J. *České katastry od 11. do 21. století*. Grada, Publishing, a.s., Praha 2007, 192s.
10. Burian, Z., Váchal, J., Němec, J. a Hladík, J. *Pozemkové úpravy*. Consult, 2011, 41s. ISBN 978-80-903482-8-8.
11. Cikánek, M. Číhal, L. Rychlíková, H. Sprátková, M.. *Udržitelný rozvoj – CSD16, New York 2008*. *Pozemkové úpravy* (58), 2008, 25-28s.
12. Crecente, R., Alvarez, C., Fra, U. *Economic, social and environmental impact of land consolidation in Galicia*. *Land Use Policy*, (19), 2002, 135-147s.
13. Číhal, L. *Čína, půda, pozemkové úpravy*. *Pozemkové úpravy* (54), 2005, 24-27s.

14. Damen, J. *Development of land consolidation in The Netherlands from project objective to project instrument. Land fragmentation and land consolidation in CEEC: A gate towards sustainable rural development in the new millennium*, February 25-28, Munich, Germany, 2002.
15. Demetriou, D. Stillwell, J. See, L. *Land consolidation in Cyprus: Why is an integrated planning and decisions support system required*. *Land Use Policy* (29), 2012, 131-142s.
16. Deninger, K. Bresciani, F. *Mexico's ejido reforms: Their impact on the functioning of factor markets and land access*. American agricultural economics annual meeting, World Bank, Chicago, 2001, 32s.
17. Derlich, F. *Land consolidation: A key for sustainable development French experience*, International Conference, Washington, USA, April, Invited Paper TS7.4, 2002, 19-26s.
18. Dumbrovský, M. Střítecký, L. Doležal, P. Martének, J. *Metodický návod k provádění pozemkových úprav (aktualizovaná verze k 1. 5. 2012)*. Ministerstvo zemědělství – Ústřední pozemkový úřad, Praha, 2010, 125s.
19. Dumbrovský, M., Mezera, J., Střítecký, L., Burian. Z. *Metodický návod pro vypracování návrhů pozemkových úprav-1. vyd.* Praha. Ministerstvo zemědělství ČR, Ústřední pozemkový úřad, 2004, 190s.
20. Easterly, W., Fischer, S. *The Soviet economic decline*. *The World Bank Economic Review* (9), 1995, 341–371s.
21. Essadiki, M. *Land Consolidation in Morocco: Situation and Perspective*. FIG Working Week, Egypt, April 16-21, 2005, 14s.
22. FAO. *Integrated Voluntary Land Consolidation: A third model for land consolidation and land banking in Central and Eastern Europe*. *Land Tenure Journal*, 2015, 35s.
23. Fearnside, P. M. *Deforestation in Brazil Amazonia: History, Rates, and consequences*. *Conservation Biology* (19), 2005, 680-688s.
24. FIDA. *Habilitando os pobres rurais a superar a pobreza no Brazil*. [online]. Roma, Itálie, 2007. Dostupné z: www.ifad.org
25. Funioková, N. *Moderní Čína*. Brno, nakladatelství Jota, 2009, 339s. ISBN 978-80-7217-681-6.

26. Ghatak, M. *Land reform in India*. In Kaushik Basu (ed). The Oxford Companion to economics in India, Oxford University Press, New Delhi, 2007, 1-8s.
27. Ghatak, M. Sanchari, R. *Land Reform and Agricultural Productivity in India: A Review of the Evidence*. Oxford Review of Economic Policy (23), 2007, 251-269s.
28. Gonzalez, X. P., Alvarez, C. J., Crecente, R. *Evaluation of land distributions with joint regard to plot size and shape*. Agricultural Systems (82), 2003, 31-43s..
29. Guilherme, B. R. Lambais. *Land Reform in Brazil: The Arrival of the Market Model*. Economics Institute – University of Campinas, LLILAS – University of Texas at Austin, 2008, 28s.
30. Halla, F. *A SWOT analysis of strategic urban development planning: the case of Dar es Salaam city in Tanzania*. Habitat International (31), 2007, 130-142s.
31. Hánek, P. Hánek, P. Maršíková, M. *Geodézie pro obor pozemkové úpravy a převody nemovitostí*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007, 88s.
32. Hartvigsen, M. *Land Mobility in a Central and Eastern European Land Consolidation Context*. Nordic Journal of Surveying and Real Estate Research (10), 2014, 23-46s.
33. Heath, J. R. *Enhancing the Contribution of Land Reform to Mexican Agricultural Development*. World Bank Policy Research Working Papers, Agricultural Policy, February, 1990, 1-86s.
34. Hodač, Karel. *Pozemkové úpravy: učebnice pro 4. ročník SPŠ zeměměřických*. Praha: Kartografie, n. p., 1976, 182s.
35. Hons, J., Šimák, B. *Pojďte s námi měřit zeměkouli*. 2. vyd. Nakladatelství Orbis, Praha, 1959, 419s.
36. Huang, Q., Li, M., Chen, Z. *Land Consolidation: An Approach for sustainable Development in Rural China*. AMBIO (40), 2011, 93-95s.
37. Huylenbroeck, V. G. Coelho, J. C. Pinto, P. A. *Evaluation of consolidation projects (LCPs): A multidisciplinary approach*. Journal of Rural Studies, (12), 1996, 279-310s.
38. Chen, F. Davis, J. *Land reform in rural China since the mid-1980s*. Land reform, Land Settlement, and Cooperation (6), 1998, 123-188s.

39. Jagt, P. V. D. Holst, F. Thomas, J. Brink, A. Reyniers, J. Jongeneelen, O. Dijk, T. Timmermans, W. Dougaliene, V. Crecente, R. Ambar, M. Flachner, Z. *Farland near future*. 4C, Hungary, 2007, 154s.
40. Janvry, A. Emerick, K. Gonzales, M. Sadoulet, E. *Delinking land rights from land use: Certification and migration in Mexico*. The American Economic Association (105), 2014, 3125-49s.
41. Janvry, A. Gordillo, G. Sadoulet, E. *Mexico's second agrarian reform.: household and community responses, 1990-1994*. University of California, San Diego, 1997, 222s.
42. Jinming, Y. Fangzhou X. Helen X. H. B. *Strategic planning framework for land consolidation in China: A top-level design based on SWOT analysis*. Habitat International (48), 2015. 46-54s.
43. Jonáš, F., Dobiáš, J., Karlubíková, E., Urbanová, M. (1990) *Pozemkové úpravy*. 1. vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1990, 512s. ISBN:80-209-0106 – x.
44. Jůva, K. Burian, Z. Krejčíř, J. Šarapatka, B. *Pozemkové úpravy*. Státní zemědělské nakladatelství v Praze, 1978, 255s.
45. Konttinen, K. *Integrated Land Development in Finland – Land Consolidation and Improving Traffic Safety as a Case*. National Land Survey of Finland Finsko, 2008. 12s.
46. Kozłowski, J., Zadura, A. *Land consolidation and exchange works in Poland: statute, experiences and priorities*. FAO, Prague, 2007.
47. Lemmen, C. Bennett, R. M. *Fit-for-purpose land consolidation: An innovative tool for re-allotment in rural Ethiopia*. Fikerte Abebe Yimer, The Netherlands, February, 2014, 79s.
48. Lerman, Z., Shagaida, N. *Land Reform and Development of Agricultural Land Markets in Russia*. The Hebrew University of Jerusalem, The Center for Agricultural Economic Research, 2005, 32s.
49. Li, Y., Liu, Y., Long, H. L., & Cui, W. (2014). *Community-based rural residential land consolidation and allocation can help to revitalize hollowed villages in traditional agricultural areas of China: evidence from Dancheng County, Henan Province*. Land Use Policy (39), 2014, 188-219s.

50. Long, H. *Land consolidation: An indispensable way of spatila restructuring in rural China*. Institute of Geographic Sciences and Natural Resources Research (24), 2014, 211-225s.
51. Lopez, C., Velasco, M. *Flurbereinigung in Spanien*. In: Lapple, E. C. (edt.). *Flurbereinigung in Europa*, Heft 78, Schriftgenreihe des Bundesministers fur Ernährung, Landwirtschaft und Forsten, Landwirtschaftsverlag, Munster-Hiltrup, 1992, 185-201s.
52. Löw, J., Míchal, I. *Krajinný ráz*. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy, 2013, 113s.
53. Manjunatha, A. V. Anik, A. R. Speelman, S. Nuppenau, E. A. *Impacts o fland fragmentation, farm size, land ownership and crop diversity on profit and efficiency of irrigated farms in India*. Land Use Policy, (31), 2013, 397-405s. ISSN 0264-8377.
54. Maršíková, M., Maršík Z. *Dějiny zeměměřictví a pozemkových úprav v Čechách a na Moravě v kontextu světového vývoje*. Libri, 2006, 182s.
55. Martinelly, L. A. Moutinho, P. *Agriculture in Brazil: Impacts, costs, and opportunities for a sustainable future*. Current opininon in Enviromental Sustainability (2), 2010, 431- 438s.
56. Mbonigaba, J. J. Dusengemungu, L. *Farm Land Use Consolidation - a Home Grown Solution for Food Security in Rwanda*. Rwanda Agriculture Board (RAB), 2013, 8s.
57. Miranda, D., Crecente, R., Flor Alvarez, M. *Land consolidation in inland rural Galicia, N. W. Spain, since 1950: An example of the formulation and use of questions, criteria and indicators for evaluation of rural development policies*, Land Use Policy (23), 2006, 511–520s.
58. Molen, P. Bennett R. M. *Investigating the feasibility o fland consolidation in the customary areas of northern and upper west regions of Ghana*. Abubakri Zaid, The Netherlands, February, 2014, 63s.
59. Molnárová, K. *Hedgerow-defined medieval field patterns in the Czech Republic and their conservation – a literature review*. Journal of Landscape Studies (1). 2008, 27-47s.
60. Musahara, H. Birasa, N. Nionzima, T. Bizimana, C. *A multidisciplinary Approach to Land Consolidation in Rwanda*. Nordic African Institute Paper

Workshop: Land and people imbalances in East Africa, Dar es Salaam – 29th to 31st May, 2013, 28s.

61. Němčenko, N. *Dějiny pozemkových úprav* I. 1. vyd. Praha. České vysoké učení technické, 1967, 24s.
62. Němeček, J. (Ed.). *Pozemkové úpravy*. 1. vyd. Praha: České vysoké učení technické, 1975, 300s.
63. Niroula, G. S. Thapa, G. B. *Impacts and Causes of land fragmentation, and lesson learned from land consolidation in South Asia*, Land Use Policy (22), 2005, 358-372s. ISSN 0264-8377.
64. Nylon, J. *Land consolidation in Spain*. Annals of the Association of American Geographers (49), 1959, 361-373s.
65. Ogu, V. I. *Stakeholders' partnership approach to infrastructure provision and management in developing world cities: lessons from the sustainable Ibadan project*. Habitat International (24), 2000, 517-533s.
66. Pašakarnis, G., Maliene, V. *Toward sustainable rural development in Central and Eastern Europe: Applying land consolidation*. Land Use Policy (27), 2010, 545-549s.
67. Rybársky, I. Švehla, F. Geissé, E. *Pozemkové úpravy*. 1. vyd. Bratislava: ALFA, 1991, 263s. ISBN 80-05-00873-2.
68. Sagaydak, A. Sagaydak, Anna. *Family farming and agricultural land consolidation in Russia*. State University of Land Use Planning, Russian Federation, 2014, 2s.
69. Sagaydak, A. Sagaydak, Anna. *New trends in development of agricultural land market in Russia*. State University of Land Use Planning, Russian Federation, 2012, 15s.
70. Sanderson, S. W. *Land Reform in Mexico: 1910 - 1980*. Academic Press, 1984, 186s.
71. Semlali, E. H. *A GIS solution to land consolidation technical problems in Morocco*. Proceedings of the FIG Working Week 2001, May 8-10, Seoul, Korea. International Federation of Surveyors, 2001, 1-13s.
72. Shmidt, R. M. *Land consolidation and development of Land Relations in Ukraine*. National Association of Agricultural Advisory Services of Ukraine, 2006, 6s.

73. Sklenička, P. *Základy krajinného plánování*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Naděžda Skleničková, 2003, 321s. ISBN: 80-903206-0-0.
74. Smith, T. L. *Fragmentation of agricultural holdings in Spain*. *Rural Sociology* (2), 1959, 140-149s.
75. Sulonen, K. Kotilainen, S. *Lessor's Status in Land Consolidation in Finland*. *Nordic Journal of Surveying and Real Estate Research* (11), 2016, 18–36s.
76. Švehla, F. Vaňous, M. *Pozemkové úpravy*. 1. vyd. Praha: České vysoké učení technické, 1995, 146s.
77. Thapa, G. P, Niroula G. S. *Alternative options of land consolidation in the mountains of Nepal: An analysis based on stakeholders' opinion*. *Land Use Policy* (25), 2008, 338-350s. ISSN 0264-8377.
78. Thomas, J. *Attempt on Systematization of Land Consolidation Approaches in Europe*. *Zeitschrift für Vermesungswesen*, 2006, 156-161s.
79. Thomas, J. *Modern land consolidation-recent trends on land consolidation in Germany*. In: *FIG Commission 7- Symposium*, September, Volvic, France, 2004.
80. Thomas, J. *What's on Regarding Land Consolidation in Europe*. FIG congress, Munich/Germany, 2007.
81. Toman, F. *Historický vývoj pozemkových úprav v českých zemích*. *Pozemkové úpravy* (58), 2006, 17-19s. ISSN 1214-5815.
82. Toman, F. *Pozemkové úpravy*. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 1995, 142s.
83. Váchal, J. Němec, J. Hladík, J. *Pozemkové úpravy v České republice*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, Ústřední pozemkový úřad, VÚMOP, 2011, 207s. ISBN: 80-903489-8-9.
84. Vitikainen, A. *An Overview of Land Consolidation in Europe*. *Nordic Journal of Surveying and Real Estate Research* (1) 2004, 19s.
85. Vlasák, J. Bartošková, K. *Pozemkové úpravy*. 1. vyd. Praha: České vysoké učení technické, 2007, 168s. ISBN: 978-80-01-03609-9.
86. Wang, Q., Zhang, M., & Cheong, K. *Stakeholder perspectives of China's land consolidation program: a case study of Dongnan Village, Shandong Province*. *Habitat International* (43) 2014, 172-180s.

87. Wilde, J. C. McLoughlin, P. F. M. Guinard, A. Scudder, T. Maubouché, R. *Experiences with agricultural development in tropical Africa*. Baltimore, Maryland (2) 1967, 478s.
88. Wilkowski, W., Pulecka, A. *Landscape Aspects in Land Consolidation Procedures in Poland*. FIG XXII International Congress Washington, D. C. USA, 2002, 19-26s.
89. Wu, Z., Liu, M., Davis, J. *Land consolidation and produktivity in Chinese household crop production*. China Economic Review (16) 2005, 28-49s.
90. Wuyang, H. *Toward a Sustainable Utilization of Land Resources in China: Problems, Policies and Practices*, Ambio (43) 2014, 825-835s.
91. Zadura, A., Zawadska, M., Struziak, A. *Regional Workshop on Land Tenure and Land Consolidation – Land Banks and Impact Assessment Land Bank and Land Consolidation (Polish case)*. Prague, Czech Republic, 2008, 22-26s.
92. Zeman, K. *Vývoj vlastnictví k půdě a souvisejících procesů na území ČR od roku 1918 do současné doby*. Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica – Praha 2013, 315s.
93. Zhang, Z., Zhao, W., & Gu, X. *Changes resulting from a land consolidation project (LCP) and its resource-environment effects: a case study in Tianmen City of Hubei Province, China*. Land Use Policy (40) 2014, 74-82s.

Internetové zdroje:

1. Ministry of Agriculture, Rural Development and Environment [cit. 2016-4-3]
Dostupné z: www.moa.gov.cy
2. Office of the Law Commissioner [cit. 2016-4-10] Dostupné z:
www.olc.gov.cy
3. Maasikamäe, S. *Land Fragmentation and the Need for the Land Consolidation in Estonia* [online]. FAO, 2006. [cit. 2016-4-4] Dostupné z:
http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/Europe/documents/Events_2006/Land2006/Estonia.pdf
4. Maasikamäe, S. *The land administration system as a framework for the land consolidation in Estonia* [online]. FAO, 2007. [cit. 2016-4-4] Dostupné z:

http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/Europe/documents/Events_2007/Land2007/Estonia.pdf

5. McKenna, L. M. *The MST and Myth of Brazilian Land Reform* [online]. Anamesa, The Myth Issue 22, 2004. [cit. 2016-4-10] Dostupné z: http://www.nyu.edu/pubs/anamesa/archive/fall_2004_myth/McKenna.pdf